Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

ХАЛҚ СЎЗИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

1998 йил 15 май жума

Сотувда эркин нархда № 97 (1878)

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ВА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ГАЗЕТАСИ

Ўзбекистон Республикасининг

ҚОНУНИ

«ВИЖДОН ЭРКИНЛИГИ ВА ДИНИЙ ТАШКИЛОТЛАР ТУҒРИСИДА»ГИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҚОНУНИГА ЎЗГАРТИШЛАР ВА ҚЎШИМЧАЛАР КИРИТИШ ҲАҚИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси **ҚАРОР ҚИЛАДИ:**

Ўзбекистон Республикасининг 1991 йил 14 июнда қабул қилинган «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида»ги Қонунига (Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Ахборотномаси, 1991 йил, № 8, 186-модда; 1993 йил, № 9, 334-модда) ўзгартиш ва қўшимчалар киритилиб, унинг янги таҳрири тасдиқлансин.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти

И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1998 йил 1 май.

(Ушбу Қонун матни газетанинг 2-бетида эълон қилинмоқда)

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА УМУМИЙ ЎРТА ТАЪЛИМНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

Кадрлар тайёрлаш миллий дастурига мувофиқ, умумтаълим мактабларининг ўқитиш дастурларини ислоҳ қилиш, тўққиз йиллик умумий ўрта таълимнинг сифат жиҳатидан янги тизимини яратиш, унинг ўрта махсус, касб-ҳунар таълими билан давомийлигини ва узвий боғлиқлигини таъминлаш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси **ҚАРОР ҚИЛАДИ:**

1. Белгилаб қўйилсинки, умумий ўрта таълимнинг (мактабнинг 1-9-синфлари) таълим дастурлари:

ўқувчиларнинг мунтазам билим олишини, уларда билим олиш эҳтиёжини ривожлантиришни, асосий ўқув, илмий ва умуммаданий билимларни шакллантиришни;

ўқувчиларда меҳнат кўникмалари, мустақил ижодий фикрлаш, касб танлашга ва атроф-оламга онгли муносабатни ҳосил қилишни;

миллий ва умумбашарий қадриятларни узвий бирлаштириш асосида юксак маънавий-ахлоқий фазилатларни тарбиялашни, ўз Ватанига ва халқига содиқ фуқарони шакллантиришни;

1-9 синфлар ўқув дастурларининг академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежларидаги ўқитиш дастурлари билан ўзаро узвий боғланишини таъминлаши лозим.

2. «Ўзбекистон Республикасида умумий ўрта таълим тўғрисида»ги Низом тасдиқлансин.

3. Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги:

1998 йил 1 августга қадар — Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги билан биргаликда умумий ўрта таълим давлат таълим стандартини ишлаб чиқсин, унда:

тайёрлаш сифати ва таълим мазмунига талабларни белгилашни;

ўқувчиларни тайёрлаш учун мақбул бўлган зарур ўқув фанларини, таълим дастурларини ва ўқув соатлари ҳажмларини шакллантиришни;

мактабни битирувчиларга нисбатан малака талабларини белгилашни;

таълим муассасаси (мактаб) фаолиятини баҳолаш тартибини ишлаб чиқишни назарда тутсин;

1998-1999 ўқув йили давомида — умумий ўрта таълимнинг давлат таълим стандартини синовдан ўтказишни таъминласин;

1999 йил 1 июлга қадар — синов натижаларини ҳисобга олган ҳолда умумий ўрта таълимнинг давлат таълим стандартини пухта ишлаб чиқсин ва тасдиқлаш учун Вазирлар Маҳкамасига киритсин;

1999-2000 ўқув йилидан бошлаб — умумий ўрта таълимнинг давлат таълим стандартини умумтаълим мактабида ўқитиш дастурлари билан биргаликда жорий этилишини таъминласин.

4. Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги:

1998 йил 1 сентябрга қадар — умумий ўрта таълимнинг давлат таълим стандартини ишлаб чиқиш билан бир пайтда унинг асосида умумтаълим мактаблари учун тажриба ўқув дастурлари ишлаб чиқилишини таъминласин. Бунда 10-11 синфлар ўқув юкламалари ва дастурларининг тегишли равишда 5-9 синфлар ўқув дастурларига, шунингдек, академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежлари дастурларига ўтказилишини назарда тутсин;

1998-1999 ўқув йили мобайнида — кўрсатиб ўтилган ўқув дастурларини умумтаълим мактабларида тажриба тариқасида синаб кўрсин;

1999 йил 1 июлгача — тажриба ўқув дастурларини жорий этишни тажриба тариқасида синаб кўриш якунларини ҳисобга олган ҳолда халқ таълими тизими педагоглари, мутахассислари ва раҳбарларининг хулосаларини умумлаштирсин ва Вазирлар Маҳкамасига таклифлар киритсин.

5. Тажриба ўқув дастурлари ишлаб чиқилиши ва уларнинг синаб кўрилиши устидан назоратни таъминлаш, шунингдек, киритилган таклифларни умумлаштириш мақсадида Республика комиссияси ва махсус ишчи гуруҳлари ташкил этилсин. Комиссияга ва ишчи гуруҳларига она тили, адабиёт, тарих, математика, физика, кимё, биология ва бошқа фанлар бўйича ўқув дастурлари тайёрлаш, шунингдек, уларнинг республикада тажриба тариқасида синаб кўрилиши учун жавобгарлик юклансин.

Қорақалпоғистон Республикаси, барча вилоятлар ва Тошкент шаҳрида ҳам шундай комиссиялар тузилсин. Комиссияларга малакали педагоглар ва мутахассисларни ишга жалб қилишга рухсат этилсин.

Республика комиссияси тадбирлар иш режасини тайёрласин ҳамда тажриба ўтказиш жараёнида, ўтказилган тажрибанинг тўпланган натижаларини, фанлар бўйича махсус ишчи гуруҳлари ва ҳудудий комиссиялар таклифларини ҳисобга олган ҳолда, 1999 йил 1 августгача 1-9 синфлар учун мактаб дарсликларини тайёрлаш дастур-топшириқларини ишлаб чиқишни таъминласин.

Дарсликларни тайёрлаш бўйича шахсий жавобгарлик Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазири, Олий ва ўрта махсус таълим вазири ва Давлат матбуот қўмитаси раиси зиммасига юклансин.

6. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги Халқ таълими вазирлиги билан биргаликда умумий ўрта мактабларда янги ўқитиш дастурлари ва услублари бўйича махсус курсларни ишлаб чиқсин ва уларни 1999-2000 ўқув йилидан бошлаб педагогика институтлари ва университетларининг талабаларини тайёрлаш дастурига киритсин.

7. Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги, Давлат тест маркази:

1998 йил 1 августга қадар — таълим муассасаларини, умумий ўрта таълим раҳбар ходимларини ва педагог кадрларини даврий равишда аттестациядан ўтказиб туриш тартибини ишлаб чиқсинлар ва Вазирлар Маҳкамасига киритсинлар;

1998 йил 1 сентябрига қадар — 5-9-синф ўқувчиларининг билимлари сифатини назорат қилишнинг рейтинг тизими тўғрисидаги Низомни ишлаб чиқсинлар ва тасдиқласинлар;

1998-1999 ўқув йили мобайнида — 5-9-синфлар битирувчиларини якуний аттестациядан ўтказишнинг тест усулларини тажриба текширувидан ўтказсинлар ва уларнинг 1999-2000 ўқув йилидан бошлаб жорий қилинишини таъминласинлар.

8. Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги:

1998 йил 1 сентябрга қадар — Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари, Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги билан

(Давоми 2-бетда).

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ЎРТА МАХСУС, КАСБ-ҲУНАР ТАЪЛИМИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ЧОРА-ТАДБИРЛАРИ ТЎҒРИСИДА

Кадрлар тайёрлаш миллий дастурини амалга ошириш, билимлар асосларини пухта ўрганиш ҳамда ўрта махсус, касб-ҳунар таълими бўйича кадрлар тайёрлаш учун академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежларини ташкил этиш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси **ҚАРОР ҚИЛАДИ:**

1. Ҳозирги замон талабларига жавоб берадиган билимли, малакали мутахассисларни тайёрлаш ва тарбиялашнинг босқичли бўғини сифатида академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежларини ташкил этиш ва уларнинг фаолият кўрсатишини таъминлаш Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими маркази, вазирликлар, идоралар, корпорациялар, уюшмалар ва компанияларнинг, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар, шаҳарлар ва туманлар ҳокимликларининг муҳим вазифаси деб ҳисоблансин.

2. «Ўзбекистон Республикасида ўрта махсус, касб-ҳунар таълими тўғрисида»ги Низом тасдиқлансин.

3. Белгилансинки:

академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежларини ташкил этиш босқичма-босқич амалга оширилади;

академик лицейлар, қоидага кўра, олий таълим муассасалари ҳузурида, ишлаб турган ўрта махсус ўқув юртлари, бошқа таълим муассасалари негизида ва янги қурилиш ҳисобига ташкил этилади;

касб-ҳунар коллежлари ишлаб турган ўрта махсус ўқув юртлари, ҳунар-техника билим юртлари ва уларга тенглаштирилган таълим муассасалари негизида, шунингдек янги қурилиш ҳисобига ташкил этилади;

қайта ташкил этилаётган ва тугатилаётган ўқув юртлари ўқувчиларининг ўқишни тамомлашлари ушбу ўқув юртлари негизида ташкил этилаётган академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежлари томонидан таъминланади.

4. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими маркази Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги ва бошқа манфаатдор вазирликлар ҳамда идоралар билан биргаликда:

1999 йил 1 июнга қадар — ўрта махсус, касб-ҳунар таълимининг давлат таълим стандартини ишлаб чиқсинлар, унда:

умумий ўрта ва олий таълим билан узлуксизлик ва изчиллик принципини амалга ошириш, ўрта махсус, касб-ҳунар таълими сифати ва мазмунига талабларни белгилашни;

академик лицейда билимлар асосларини пухта ўрганиш ҳамда касб-ҳунар коллежида мутахассислар тайёрлаш учун зарур бўлган ўқув фанларини, таълим дастурларини ва махсус дастурларни, ўқув соатлари ҳажмларини шакллантиришни;

ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасалари битирувчиларига нисбатан малака талабларини белгилашни;

ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасалари фаолиятини баҳолаш тартибини ишлаб чиқишни назарда тутсинлар;

1999-2000 ўқув йилидан бошлаб - ўрта махсус, касб-ҳунар таълимининг давлат таълим стандарти синаб кўрилишини таъминласинлар;

2000 йил 1 июлга қадар — синов натижаларини ҳисобга олган ҳолда ўрта махсус, касб-ҳунар таълимининг давлат стандартини пухта ишлаб чиқсинлар ва тасдиқлаш учун Вазирлар Маҳкамасига киритсинлар.

5. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги:

1999 йил 1 сентябргача — ўрта махсус, касб-ҳунар таълими давлат стандарти асосида академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежлари учун тажриба ўқув дастурлари ишлаб чиқилишини таъминласин, уларга умумтаълим мактабларининг 10-11 синфлари ўқув юкламалари ва дастурлари бир қисмининг ўтказилишини назарда тутсин;

1999-2000 ўқув йилидан бошлаб — кўрсатиб ўтилган ўқув дастурларини ишлаб турган ҳамда ташкил этиладиган академик лицейларда ва касб-ҳунар коллежларида тажриба тариқасида синаб кўрсин;

2000 йил 1 июлгача — тажриба ўқув дастурларини жорий этишни тажриба тариқасида синаб кўриш якунларини ҳисобга олган ҳолда ўрта махсус, касб-ҳунар, олий ва халқ таълими тизими ўқитувчилари, мутахассислари, раҳбарларининг хулосаларини умумлаштирсин ва Вазирлар Маҳкамасига таклифлар киритсин.

6. Тажриба ўқув дастурлари ишлаб чиқилиши ва уларнинг синаб кўрилиши устидан назоратни таъминлаш, шунингдек киритилган таклифларни умумлаштириш мақсадида Республика комиссияси ва махсус ишчи гуруҳлари ташкил этилсин. Комиссияга ва ишчи гуруҳларига академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежлари ўқув дастурларини тайёрлаш, шунингдек уларнинг республикада тажриба тариқасида синаб кўрилиши учун жавобгарлик юклансин.

Қорақалпоғистон Республикаси, барча вилоятлар ва Тошкент шаҳрида ҳам шундай комиссиялар тузилсин. Комиссияларга вазирликлар, идоралар, корпорациялар, уюшмалар, компаниялар ва корхоналарнинг зарур мутахассисларини ишга жалб қилишга рухсат этилсин.

Республика комиссияси тадбирлар иш режасини тайёрласин ҳамда тажрибанинг тўпланган натижаларини, махсус ишчи гуруҳлар ва ҳудудий комиссиялар таклифларини ҳисобга олган ҳолда, 2000 йил 1 августгача академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежлари учун дарсликлар тайёрлаш дастур-топшириқлари ишлаб чиқилишини таъминласин.

Дарсликларни тайёрлаш бўйича шахсий жавобгарлик Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазири, Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими маркази раҳбари ва Давлат матбуот қўмитаси раиси зиммасига юклансин.

7. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Давлат тест маркази академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежлари битирувчиларини якуний аттестациядан ўтказиш тест усулларининг тажриба синовини босқичма-босқич амалга оширишни назарда тутган ҳолда академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежлари ўқувчиларининг билимлари сифатини назорат қилишнинг рейтинг тизими тўғрисидаги Низомни **1999 йил 1 сентябргача** ишлаб чиқсинлар ва тасдиқласинлар.

8. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги Макроиқтисодиёт ва статистика вазирлиги, Халқ таълими вазирлиги, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари, «Устоз» жамғармаси билан биргаликда Академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежларини педагог кадрлар билан таъминлаш дастурини икки ой муддатда тайёрласин, унда:

Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими педагоглари ва муҳандис-педагог ходимларига қўйиладиган малака талаблари тўғрисидаги Низом, шунингдек меҳнатга ҳақ тўлаш бўйича тегишли тариф сеткаси ишлаб чиқилиши ва тасдиқланишини;

(Давоми 2-бетда).

АЙЛАНАДИ СОАТ МИЛЛАРИ — ПАЙШАНБА ХАБАРЛАРИ

● ҲАМКОРЛИК

«НЭГ» КЎМАККА КЕЛДИ

Навоийлик жамоатчи мухбиримиз Парда Жумаевнинг хабар беришича, вилоят алоқачилари хорижий шериклар билан манфаатли ҳамкорликни йўлга қўйиш туфайли телефон-алоқа тизимини тубдан ислоҳ қилишга киришдилар. Кунчиқар мамлакат — Япониянинг «НЭГ» фирмаси билан тузилган шартномага мувофиқ, бу йил вилоят ҳудудида 30 минг рақамли замонавий телефон станциялари барпо этиш мўлжалланган.

Айни пайтда Навоий шаҳридаги 3-АТСда қурилиш-монтаж ишлари ниҳоясига етказилмоқда. Япон мутахассислари зарур ускуналарни ўрнатишда навоийлик ҳамкасбларига яқиндан кўмаклашмоқдалар. Янги телефон станцияларининг афзаллиги шундаки, улар айни бир вақтнинг ўзида 180 та операцияни амалга ошира олади.

Ҳадемай 4-АТСда ҳам монтаж ишлари бошлаб юборилади. Бунинг учун барча нарса тахт. Жорий йил охиригача вилоятнинг Конимех, Навоий, Нурота туманларида ҳам рақамли телефон станциялари барпо этиш режалаштирилган.

● ҚУРИЛИШ

ШИЛДИР-ШИЛДИР СУВ ОҚАДИ…

— Амударё туманида «Шайх Жамол» насос станциясининг фойдаланишга топширилишига жуда оз фурсат қолди, — деб ёзади мухбиримиз Ҳайитбой Абдусодиқ. — Умумий қиймати 1991 йил баҳоларида 6,75 миллион сўм бўлган ушбу иншоот қурилиши ўтган йилнинг октябрь ойида бошланган эди. Ўтган қисқа фурсатда 11 чақиримдан электр тармоғи тортиб келинди, 2,5 минг метр куб бетон ишлари бажарилди, 2500 киловатт қувватга эга бўлган «Ампер» подстанцияси қурилди.

Мазкур иншоотга ўрнатиладиган 6 та электр насоси воситасида ҳар сонияда 15 метр куб сув «Манғит — Арна» каналига оқизилади. Бу билан тумандаги деярли 12 минг гектар майдонни суғориш тубдан яхшиланади. Ҳадемай чўл бағридаги янги ерларда шилдир-шилдир сув — оби ҳаёт, аниқроғи эл-юртнинг ризқ-рўзи оқа бошлайди.

● ЛУҚМА

«ПОВЕСТКА»НГИЗНИ ТУШУНТИРИБ БЕРИНГ…

Ишдан келсам, саккизинчи синфда ўқийдиган қизим қўлимга бир энлик қоғоз тутқазди. «Повестка» экан. Аввалига ажабландим. Одатда илгари ҳарбий комиссариат ёки суд муассасасидан келадиган чақирув қоғози шундай аталарди. Буниси эса солиқ идорасидан… Қизиғ-а? Эҳтимол, адашишгандир? Ундай десам, исм-шарифим ва манзилим аниқ ёзилган. Кейин эсимга тушди: ўтган йили республика газеталаридан бирида (қоғозда таҳририят номи ҳам кўрсатилган) мақолам босилган, янглишмасам шунга 400 ёки 450 сўм атрофида қалам ҳақи олган эдим. Чамаси, ўша «даромад»дан солиқ ундирилмаганга ўхшайди. Мана, гап нимада!

Давомини эшитинг. «Сирғали тумани ДСИ фуқаролар даромадларини баённома орқали назорат қилиш бўлими» томонидан йўлланган 46-сонли «повестка»да тегишли ҳужжатлар билан кимга, қачон ва қайси хонага бориб учрашишим лозимлиги батафсил ёзилган, мабодо саркашлик қиладиган бўлсам, белгиланган тартиб асосида жазога тортилишим қатъий «уқтирилган» эди. Қойил-э. «Начальник инспекции Закиров Ф. Г» шунча гапдан «огоҳ» этибдилар-у, ҳужжатга имзо чекишни ёддан чиқарибдилар!

Буниси ҳам майли. Мени энг ажаблантиргани — «Повестка», яъни чақирув қоғозининг бошдан-оёқ ўрисча матнда битилгани эди. Ўйлаб қоласан киши. Давлат тили тўғрисида қонун қабул қилинганига тўққиз йил бўлаяпти. Мажлис-у, машваратларда она тилимиз ҳақида баҳс-мунозара юритамиз, миллий қадриятларимизни улуғлайлик, деб куйиб-пишамиз. Айрим ташкилотлар эса…

Сирғали тумани Давлат солиқ идорасидаги жаноблар наҳотки юқоридаги қонун талабларидан бехабар бўлишса? Буни нима деб аташ керак — анчайин лоқайдликми ёхуд давлат тилига нисбатан ҳурматсизликми?

● КРИМИНАЛ

ҚЎЙ ТЕРИСИ ҚИММАТГА ТУШДИ

Текин даромад, мўмай пулга ўч одамнинг ҳолига вой. Негаки у шайтон васвасасига учиб, жиноят кўчасига кирганини кўпинча пайқамайди. Боши деворга тақ этиб урилгач, дийдиёсини кўрсангиз!

Тошкент вилоятидаги «Ўзбекистон» божхона пости ходимлари яқинда ана шундай «ғаройиб» ҳангоманинг гувоҳи бўлдилар. Айланма йўлдан чайқала-чайқала келаётган «КаМАЗ» русумли автоулов инспекторлар Т. Акбаров билан А. Комилов эътиборини тортди. Машина тўхтатилиб кўздан кечирилганда… Сир ошкор бўлгач, ҳайдовчи ёнида ўтирган Т. исмли шахс каловлаб, ҳушдан кетаёзди. Машина кузовида 486000 сўмлик, жами 2038 дона қўй териси бор экан.

— Уни кимга пулламоқчи эдингиз?

— Узр, терини четга чиқариб сотиш мумкин эмаслигини билмабман…

— Қизиқ, ундай бўлса, нега тўғри йўл қолиб, айланма йўлдан келаяпсиз?

— …

Қилмиш-қидирмиш, дейдилар. Эл бойлигини, тақиқланган маҳсулотни хуфёна сотиб, чўнтагини қаппайтирмоқчи бўлган фуқаро Т.нинг «сафари» қариди. Энди у қанча пушаймон емасин, тегишли жазодан қочиб қутулолмаслиги аниқ. Ҳозир ушбу ҳолат бўйича тергов ҳаракатлари олиб борилмоқда, деб хабарлайди Тошкент вилояти божхона бошқармаси матбуот маркази ходими Б. Ҳусанбоев.

Телефонларимиз: 133-15-22, 136-35-60, 133-07-48, 136-37-85

«Соат миллари»ни Т. НОСИР кузатди.

БОЗОРЛАРДА ТАРТИБ ЗАРУР

Навоийда Республика Президентининг "Бозорларнинг фаолиятини ташкил этиш ва аҳолига хизмат кўрсатиш сифатини яхшилашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги Фармони ва Вазирлар Маҳкамасининг "Бозорларнинг фаолиятини ва уларни бошқаришни тартибга солиш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарори ижросига бағишланган йиғилиш бўлиб ўтди.

Унда шаҳар ва туман ҳокимлари, бошқарма, ташкилот, санитария, савдо, ҳуқуқ тартибот идоралари ҳамда бозорлар раҳбарлари қатнашди. Йиғилишни вилоят ҳокими Ҳ. Ғаффоров бошқарди.

Вилоятда 36 та деҳқон ва тижорат бозори бўлиб, улар негизида 10 та очиқ турдаги ҳиссадорлик жамияти ташкил этилган. Бугунги кунда бозорларда қурилиш, ободончилик ва таъмирлаш ишлари олиб борилаётир. Уларда қишлоқ хўжалиги маҳсулоти етиштиришни ва сотишни кўпайтириш, сотувчи ва харидорлар учун барча қулайликларни яратиш борасида муайян ишлар қилинмоқда.

Бироқ, йиғилишда таъкидланганидек, вилоят бозорларида жиддий нуқсонларга ҳам йўл қўйилмоқда. Жумладан, патталарни тарқатишда касса назорат аппаратларидан фойдаланиш, тушумларни йиғиш ўз ҳолига ташлаб қўйилган. Аксарият бозорларда патта пулини ўзлаштириш, таъмагирлик авж олган. Вилоят бозорларида ички ишлар, солиқ, санитария идоралари, стандартлаш ва сертификатлаш маркази ходимларидан иборат гуруҳлар томонидан бир неча маротаба рейдлар ўтказилганида бу камчиликлар яна бир бор ўз исботини топди. 16 масъул ходим 34,8 минг сўм миқдорида жаримага тортилди. Навбаҳор туманидаги Қалқонота ва Янгиқўрғон бозорларидаги аҳвол санитария қоидаларига тўғри келмаганлиги учун фаолияти тўхтатилган. Қишлоқ хўжалик маҳсулотини улгуржи харид қилишга ихтисослашган бўлинмалар томонидан маҳсулот етиштирувчилар билан шартномалар тузиш ишлари қониқарсиз аҳволда. Вилоят бозорларидаги бу ачинарли ҳолат ҳақида яқинда Вазирлар Маҳкамасида бўлган йиғилишда ҳам алоҳида таъкидлаб ўтилган эди.

Йиғилишда бозорларни тартибга келтириш, мавжуд камчиликларни бартараф этиш юзасидан мутасадди раҳбарларга аниқ кўрсатмалар берилди.

Ёрқул УМАР,
ЎзА мухбири.

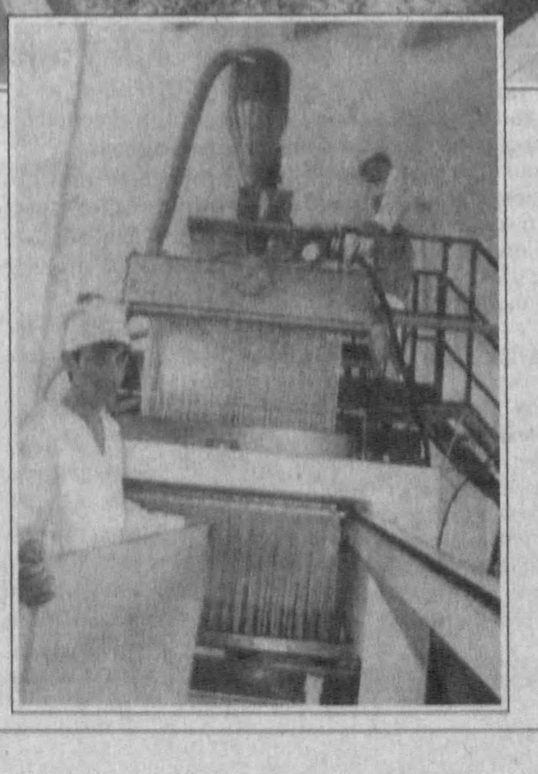

Самарқандда ташкил қилинган Ўзбекистон-Америка қўшма корхонасининг номи тез тилга тушди. Эндиликда самарқандликлар фақат ушбу корхонада тайёрланган макаронларни харид қилишмоқда. Бу макаронларнинг номи ҳам жарангдор ва жозибали: спагетти, лумаше, габетта, фузули…

Италиядан келтирилган технология ва жиҳозлар билан бир ойда 320 тонна сифатли маҳсулот ишлаб чиқариш мумкин. Талаб ва эҳтиёжни ҳисобга олиб корхона жамоаси Тошкент, Нукус ва бошқа вилоятлар марказларида ҳам фирма дўконларини очишди. Айни пайтда бу мазали макаронларнинг бир қисмини Қозоғистон, Россия, Қирғизистон, Туркманистон савдо ташкилотлари ҳам харид қилмоқда.

СУРАТЛАРДА: қўшма корхонанинг қуритиш цехи; технологлар Н. Мамажонова ва Л. Аблоева; қадоқловчи Б. Умаров иш пайтида.

Т.НОРҚУЛОВ,
(ЎзА) олган суратлар.

Ўзбекистон Республикаси
Вазирлар Маҳкамасининг
ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА УМУМИЙ ЎРТА ТАЪЛИМНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

(Давоми. Боши 1-бетда).

биргаликда халқ таълими туман, шаҳар бўлимлари тузилмасида ўқувчиларни касб-ҳунарга йўналтириш ва психологик-педагогик ташхис марказларини ташкил этсин;

марказларни — ўқувчилар контингентини ҳисобга олган ҳолда, халқ таълими туман, шаҳар бўлимлари ва уларнинг услубиёт кабинетларининг меҳнатга ҳақ тўлаш фонди ва ходимлари сони доирасида ташкил этсин. Марказлар штатдаги ходимларининг чекланган сони кўпи билан 4 нафардан иборат этиб белгилансин;

Ўқувчиларни касб-ҳунарга йўналтириш ва психологик-педагогик ташхис маркази тўғрисдаги Низомни икки ҳафта муддатда ишлаб чиқсин ва тасдиқласин.

Қуйидагилар марказларнинг асосий вазифалари этиб белгилансин:

болалар ривожланишига психологик-педагогик жиҳатдан ташхис қўйиш, уларнинг қобилияти ва мойиллигини аниқлаш, болани олти ёшдан бошлаб мактабга қабул қилиш тўғрисида тавсияномалар бериш;

ўқувчиларни ҳар йили тиббий-педагогик текширишлардан ўтказиш;

болаларга ва ота-оналарга ўқувчиларни ўқитишда, тарбиялашда ва ижтимоий мослаштиришда психологик-педагогик ёрдам кўрсатиш;

мактаб ўқувчиларига, уларнинг қобилиятларини, касб-ҳунарга мойилликларини, қизиқишларини ва кўникмаларини ҳисобга олган ҳолда, академик лицей ёки касб-ҳунар коллежидаги таълим йўналишини танлашда кўмаклашиш.

9. Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги, Макроиқтисодиёт ва статистика вазирлиги, Молия вазирлиги, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари ҳар йили 1 августга қадар:

мактабларнинг малакали педагог кадрлар, ўқув-услубий адабиётлар ва дидактик материаллар, ўқитишнинг техник ва ахборот воситалари билан таъминланишини;

умумий ўрта таълим тизими таълим муассасаларининг моддий-техника базасини тайёрлашни, ўқувчилар учун зарур санитария-маиший ва ижтимоий шароитлар яратилишини таъминласинлар.

10. Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги, «Устоз» жамғармаси ўқитишнинг илғор усулларини, замонавий педагогик ва ахборот технологияларини ишлаб чиқаётган ва улардан фойдаланаётган умумий ўрта ва олий таълимнинг илғор таълим муассасалари негизида умумий ўрта мактаблар ўқитувчиларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш курсларини ташкил этсинлар ва уларнинг мунтазам ишлашини таъминласинлар.

11. Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги Халқ таълими вазирлиги, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари билан биргаликда мактаб ўқувчиларини ҳар йили тиббий кўрикдан ўтказишни, санитария ва мактаб гигиенаси нормаларига, ўқув-тарбиявий жараённинг соғломлаштириш йўналишига риоя қилинишини таъминласин.

12. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари А. А. Азизхўжаев зиммасига юклансин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси:

И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1998 йил 13 май.

Ўзбекистон Республикаси
Вазирлар Маҳкамасининг
ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ЎРТА МАХСУС, КАСБ-ҲУНАР ТАЪЛИМИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ЧОРА-ТАДБИРЛАРИ ТЎҒРИСИДА

(Давоми. Боши 1-бетда).

умумтаълим мактабларининг 10-11-синфларидан, ўрта махсус ўқув юртлари ва ҳунар-техника билим юртларидан бўшаб қолаётган ўқитувчиларни академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежларида ишлашга жалб қилишни;

хорижий таълим ва илм-фан марказларида тайёргарликдан ўтган педагог ходимларнинг ўрта махсус, касб-ҳунар таълими тизимига юборилишини;

фан, олий таълим, иқтисодиёт, ишлаб чиқариш ва маданият соҳасидан амалиётчи мутахассисларнинг педагогик фаолиятга фаол жалб этилишини;

1999-2000 ўқув йилидан бошлаб таянч педагогика институтлари ва университетлар талабаларини тайёрлаш дастурига янги таълим, касб-ҳунар дастурлари ҳамда академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежларида ўқитиш услубиёти бўйича махсус курслар киритилишини;

муҳандис-педагог кадрлар тайёрлашда фан ва ишлаб чиқариш муассасаларининг моддий-техника базаси ва услубий имкониятларидан кенг фойдаланишни;

республиканинг замонавий педагогик ва ахборот технологияларини ишлаб чиқувчи ва улардан фойдаланувчи таянч олий таълим муассасаларида, илғор таълим муассасаларида профессор-ўқитувчилар таркибини, педагоглар ва муҳандис-педагог ходимларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малкасини ошириш бўйича мунтазам курслар ташкил этилишини назарда тутсин.

9. Махсус Ҳукумат комиссияси (Ў. Т. Султонов)га Академик лицейларни ва касб-ҳунар коллежларининг моддий-техника базасини ривожлантириш ҳамда маблағ билан таъминлашнинг 1999-2005 йилларга мўлжалланган дастурини 1998 йил 1 сентябргача ишлаб чиқиш юклансин. Дастурда:

ишлаб турган ҳунар-техника билим юртлари, техникумлар, лицейлар ва коллежларнинг мавжуд моддий-техника базасидан фойдаланиш;

мактаблар, ҳунар-техника билим юртлари ва техникумларнинг бўшайдиган биноларини реконструкция қилиш;

академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежларининг янги биноларини, уларнинг ҳудудлар бўйича мақбул жойлаштирилишини ҳисобга олган ҳолда, қуриш;

академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежларини моддий-техникавий таъминлаш, уларни лабораториялар ва устахоналар, асбоб-ускуналар ҳамда ҳисоблаш техникаси воситалари билан жиҳозлаш;

ётоқхоналар билан таъминлаш ва зарур маиший шароитлар яратиш назарда тутилсин.

Дастурни ишлаб чиқиш, туманлар, шаҳарлар, вилоятлар ва Қорақалпоғистон Республикасининг кадрларга бўлган эҳтиёжларини ҳисобга олган ҳолда, календарь йил бўйича амалга оширилсин.

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги Макроиқтисодиёт ва статистика вазирлиги билан биргаликда 1999 йил ва келгуси йиллар учун бюджетни тайёрлашда Дастур топшириқларини бажаришни маблағ билан таъминлаш манбаларини республика бюджети; вилоят бюджетлари; тегишли вазирликлар, корпорациялар, уюшмалар, компаниялар ва корхоналар; ҳомийлар маблағлари ҳисобига назарда тутсин.

10. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикасининг Бош вазири Ў. Т. Султонов зиммасига юклансин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси:

И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1998 йил 13 май.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ҚОНУНИ

ВИЖДОН ЭРКИНЛИГИ ВА ДИНИЙ ТАШКИЛОТЛАР ТЎҒРИСИДА

(янги таҳрири)

1-модда. Ушбу Қонуннинг мақсади

Ушбу Қонуннинг мақсади ҳар бир шахснинг виждон эркинлиги ва диний эътиқод ҳуқуқини, динга муносабатидан қатъи назар, фуқароларнинг тенглигини таъминлаш, шунингдек диний ташкилотларнинг фаолияти билан боғлиқ муносабатларни тартибга солиб туришдан иборат.

2-модда. Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисидаги қонун ҳужжатлари

Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисидаги қонун ҳужжатлари Ўзбекистон Республикаси Конституциясидан, ушбу Қонун ва бошқа қонун ҳужжатларидан иборат.

Қорақалпоғистон Республикасида виждон эркинлигини ва диний ташкилотлар фаолиятини таъминлашга оид муносабатлар, шунингдек Қорақалпоғистон Республикасининг қонун ҳужжатлари билан ҳам тартибга солинади.

Агар Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида Ўзбекистон Республикасининг виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисидаги қонун ҳужжатларидагидан бошқача қоидалар белгиланган бўлса, халқаро шартнома қоидалари қўлланилади.

3-модда. Виждон эркинлиги ҳуқуқи

Виждон эркинлиги — фуқароларнинг ҳар қандай динга эътиқод қилиш ёки ҳеч қандай динга эътиқод қилмасликдан иборат кафолатланган Конституциявий ҳуқуқидир.

Фуқаро ўзининг динга, динга эътиқод қилишга ёки эътиқод этмасликка, ибодат қилишда, диний расм-русумлар ва маросимларда қатнашиш ёки қатнашмасликка, диний таълим олишга ўз муносабатини белгилаётган пайтда уни у ёки бу тарзда мажбур этишга йўл қўйилмайди.

Вояга етмаган болаларни диний ташкилотларга жалб этиш, шунингдек уларнинг ихтиёрига, ота-оналари ёки уларнинг ўрнини босувчи шахслар ихтиёрига зид тарзда динга ўқитишга йўл қўйилмайди.

Динга эътиқод қилиш ёки ўзга эътиқодлар эркинлиги миллий хавфсизликни ва жамоат тартибини, бошқа фуқароларнинг ҳаёти, саломатлиги, ахлоқи, ҳуқуқи ва эркинликларини таъминлаш учун зарур бўлган даражадагина чекланиши мумкин.

Чет эл фуқаролари ва фуқаролиги бўлмаган шахслар Ўзбекистон Республикаси фуқаролари билан тенг равишда виждон эркинлиги ва диний эътиқод эркинлиги ҳуқуқидан фойдаланадилар ҳамда виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузганлик учун қонунда белгиланган тарзда жавобгар бўладилар.

4-модда. Фуқароларнинг динга муносабатидан қатъи назар тенг ҳуқуқлилиги

Ўзбекистон Республикаси фуқаролари динга муносабатидан қатъи назар қонун олдида тенгдирлар. Расмий ҳужжатларда фуқаронинг динга муносабати кўрсатилишига йўл қўйилмайди. Фуқароларнинг динга муносабатига қараб уларнинг ҳуқуқларини ҳар қандай чеклаш ва уларга бевосита ёки билвосита имтиёзлар белгилаш, душманлик ва адоват уйғотиш ёхуд уларнинг диний ёки даҳрийлик эътиқоди билан боғлиқ ҳис-туйғуларини ҳақоратлаш, диний зиёратгоҳларни оёқ ости қилиш қонунда белгиланган жавобгарликни келтириб чиқаради.

Ҳеч ким диний эътиқодини рўкач қилиб қонунда белгиланган мажбуриятларни бажаришдан бош тортишга ҳақли эмас. Қонунга мувофиқ бажарилиши мажбурий бўлган бир вазифани диний эътиқоди туфайли бошқаси билан алмаштиришга қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳоллардагина йўл қўйилади.

5-модда. Диннинг давлатдан ажратилганлиги

Ўзбекистон Республикасида дин давлатдан ажратилган. Ҳеч бир динга ёки диний эътиқодга бошқаларига нисбатан бирон-бир имтиёз ёки чеклашлар белгиланишига йўл қўйилмайди.

Давлат турли динларга эътиқод қилувчи ва уларга эътиқод қилмайдиган фуқаролар, ҳар хил эътиқодларга мансуб диний ташкилотлар ўртасида ўзаро муроса ва ҳурмат ўрнатилишига кўмаклашади, диний ва ўзга мутаассибликка ҳамда экстремизмга, муносабатларни қарама-қарши қўйиш ва кескинлаштиришга, турли конфессиялар ўртасида адоватни авж олдиришга қаратилган хатти-ҳаракатларга йўл қўймайди.

Давлат диний конфессиялар ўртасидаги тинчлик ва тотувликни қўллаб-қувватлайди. Бир диний конфессиядаги диндорларни бошқасига киритишга қаратилган хатти-ҳаракатлар (прозелитизм), шунингдек бошқа ҳар қандай миссионерлик фаолияти ман этилади. Ушбу қоиданинг бузилишига айбдор бўлган шахслар қонун ҳужжатларида белгиланган жавобгарликка тортиладилар.

Давлат диний ташкилотлар зиммасига ўзининг ҳеч қандай вазифасини бажаришни юкламайди, уларнинг қонун ҳужжатларига зид бўлмаган фаолиятига аралашмайди. Диний ташкилотлар давлат вазифаларини бажармайди. Давлат диний ташкилотларнинг фаолиятини ҳамда даҳрийлик тарғиботига оид фаолиятини маблағ билан таъминламайди.

Ўзбекистон Республикасида диний моҳиятдаги сиёсий партия ва жамоат ҳаракати, шунингдек, республикадан ташқарида тузилган диний партияларнинг филиаллари ва бўлимларини тузишга ва уларнинг фаолият юритишига йўл қўйилмайди.

Диний ташкилотлар амалдаги қонун ҳужжатлари талабларига риоя этишлари шарт. Диндан давлатга ва Конституцияга қарши тарғибот олиб боришда, душманлик, нафрат, миллатлараро адоват уйғотиш, ахлоқий негизларни ва фуқаровий тотувликни бузишда, бўҳтон, вазиятни беқарорлаштирувчи уйдирмаларни тарқатишда, аҳоли ўртасида ваҳима чиқаришда ҳамда давлатга, жамият ва шахсга қарши қаратилган бошқа ҳатти-ҳаракатларда фойдаланишга йўл қўйилмайди. Терроризм, наркобизнес ва уюшган жиноятчиликка кўмаклашадиган, шунингдек бошқа ғаразли мақсадларни кўзловчи диний ташкилотлар, оқимлар, секталар ва бошқаларнинг фаолияти ман этилади.

Давлат ҳокимияти ва бошқарув органларига, мансабдор шахсларга тазйиқ ўтказишга қаратилган ҳар қандай уриниш, шунингдек, яширин диний фаолият қонун билан тақиқланади.

6-модда. Давлат органларининг ва фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларининг диний ташкилотлар билан ўзаро муносабат борасидаги ваколатлари

Давлат органлари билан диний ташкилотларнинг ўзаро муносабатларини мувофиқлаштириш ҳамда виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ижросини назорат қилиш вазифаси Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Дин ишлари бўйича қўмита зиммасига юкланади. Қўмитанинг ҳуқуқий мақоми Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланган Низом билан белгиланади.

Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоят, туман ва шаҳар ҳокимликлари ва фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари тегишли ҳудудларда виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисидаги қонун ҳужжатларига риоя этилиши учун қонун бўйича жавобгардирлар.

7-модда. Таълим тизими ва дин

Ўзбекистон Республикасида таълим тизими диндан ажратилган. Таълим тизимининг ўқув дастурларига диний фанлар киритилишига йўл қўйилмайди.

Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг дунёвий таълим олиш ҳуқуқи уларнинг динга бўлган муносабатидан қатъи назар таъмин этилади.

8-модда. Диний ташкилотлар

Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг динга эътиқод қилиш, ибодат, расм-русумлар ва маросимларни биргаликда адо этиш мақсадида тузилган кўнгилли бирлашмалари (диний жамиятлар, диний ўқув юртлари, масжидлар, черковлар, синагогалар, монастирлар ва бошқалар) диний ташкилотлар деб эътироф этилади.

Диний ташкилот Ўзбекистон Республикасининг ўн саккиз ёшга тўлган ва Ўзбекистон Республикаси ҳудудида доимий яшаётган юз нафардан кам бўлмаган фуқаролари ташаббуси билан тузилади.

Тегишли конфессияга қарашли диний ташкилотларнинг фаолиятини мувофиқлаштириш ва йўналтириб бориш учун уларнинг Ўзбекистон Республикаси бўйича ягона марказий бошқарув органлари (бундан кейин — марказий бошқарув органлари деб юритилади) тузилиши мумкин.

Марказий бошқарув органи Ўзбекистон Республикасининг камида саккизта ҳудудий тузилмасида (вилоят, Тошкент шаҳри, Қорақалпоғистон Республикаси) фаолият кўрсатаётган, тегишли конфессияларнинг рўйхатга олинган диний ташкилотлари вакиллари таъсис йиғилиши (конференцияси) томонидан тузилади.

Диний ташкилотлар Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида ёки унинг жойлардаги органларида рўйхатдан ўтказилгандан кейин юридик шахс мақомига эга бўлади ва қонун ҳужжатларида назарда тутилган тартибда ўз фаолиятини амалга ошириши мумкин.

Тегишли диний маълумотга эга бўлган Ўзбекистон Республикаси фуқаролари диний ташкилотларнинг раҳбарлари бўлишлари мумкин. Диний ташкилотлар раҳбарлигига Ўзбекистон Республикасининг фуқароси бўлмаган шахсларнинг номзоди Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Дин ишлари бўйича қўмита билан келишиб олинади.

9-модда. Диний ўқув юртлари

Диний ташкилотларнинг марказий бошқарув органлари руҳонийлар ва ўзларига зарур бўлган диний ходимлар тайёрлаш учун диний ўқув юртлари тузишга ҳақли. Диний ўқув юртлари Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида рўйхатдан ўтказилиб, тегишли лицензия олганидан кейин фаолият кўрсатиш ҳуқуқига эга бўлади.

Олий ва ўрта диний ўқув юртларида таълим олиш учун фуқаролар Ўзбекистон Республикасининг «Таълим тўғрисида»ги Қонунига мувофиқ умумий мажбурий ўрта таълим олганидан кейин қабул қилинади.

Диний ўқув юртларида диний фанларни ўқитаётган шахслар диний таълим олган бўлишлари ва ўз фаолиятларини тегишли марказий бошқарув органининг рухсати билан амалга оширишлари лозим.

Хусусий тартибда диний таълим бериш ман этилади.

10-модда. Диний ташкилотнинг устави

Диний ташкилотнинг устави қуйидаги маълумотларни ўз ичига олган бўлиши керак:

диний ташкилотнинг номи, тури, жойлашган манзили, қайси динга мансублиги;

мақсади, вазифалари ва фаолиятининг асосий турлари;

фаолиятни ташкил этиш ва тугатиш тартиби;

тузилиши ва бошқарув органлари;

маблағлари манбаи ҳамда ушбу ташкилот ичидаги, шунингдек ундан ташқаридаги мулкий муносабатлар;

уставга ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тартиби;

ушбу диний ташкилотга тааллуқли бошқа маълумотлар.

Марказий бошқарув органларига эга бўлган диний ташкилотларнинг уставлари мазкур бошқарув органлари билан келишилган бўлиши керак.

11-модда. Диний ташкилотларни рўйхатга олиш

Диний ташкилотларнинг марказий бошқарув органларини рўйхатга олиш Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан, бошқа диний ташкилотларни эса – тегишли равишда Қорақалпоғистон Республикаси Адлия вазирлиги, вилоятлар, Тошкент шаҳар адлия бошқармалари томонидан Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Дин ишлари бўйича қўмита билан келишилган ҳолда амалга оширилади.

Диний ташкилотларни рўйхатга олиш учун қуйидаги ҳужжатлар тақдим этилади;

диний ташкилот тузиш ташаббускорлари бўлган, юз нафардан кам бўлмаган Ўзбекистон Республикаси фуқароси имзолаган ариза;

диний ташкилотнинг устави;

таъсис йиғилишининг баёни;

тузилаётган диний ташкилот жойлашган манзилни тасдиқловчи ҳужжат;

рўйхатга олиш йиғими тўланганлиги тўғрисидаги ҳужжат.

Диний ташкилотларнинг марказий бошқарув органини рўйхатга олиш учун қуйидаги ҳужжатлар тақдим этилади:

таъсис йиғилиши (конференцияси)нинг раиси ва котиби имзо қўйган ариза;

диний ташкилотлар марказий бошқарув органининг устави;

таъсис йиғилиши (конференцияси)нинг баёни;

таъсисчилар ваколатини тасдиқловчи ҳужжатлар;

раҳбар орган жойлашган манзилини тасдиқловчи ҳужжат;

рўйхатга олиш йиғими тўланганлиги тўғрисидаги ҳужжат.

Диний ташкилотлар ҳамда уларнинг марказий бошқарув органларини рўйхатдан ўтказиш тўғрисидаги ариза берилган кундан эътиборан бир ойлик муддатда кўриб чиқилади.

Адлия органлари қўшимча материаллар талаб қилиб олишга ҳамда тегишли органларнинг эксперт хулосасини олишга ҳақли. Бундай ҳолда қарор рўйхатдан ўтказиш тўғрисидаги ариза берилган кундан эътиборан уч ойлик муддатда қабул қилинади.

Диний ташкилотнинг уставига киритилган қўшимчалар ва ўзгартишлар диний ташкилотни рўйхатга олиш каби тартиб ва муддатларда рўйхатга олиниши лозим.

Диний ташкилотлар раҳбарларининг ташкилот уставини давлат органларидан рўйхатдан ўтказишдан бўйин товлаши қонун ҳужжатларига мувофиқ жавобгарликка тортишга олиб келади.

Диний ташкилотларнинг фаолияти ўз уставига мувофиқлигини назорат қилиш диний ташкилотни рўйхатга олган орган томонидан амалга оширилади.

Рўйхатдан ўтмаган диний ташкилотлар фаолият кўрсатишига йўл қўйган мансабдор шахслар қонун ҳужжатларига мувофиқ жавобгар бўладилар.

12-модда. Диний ташкилотни рўйхатга олишни рад этиш

Агар диний ташкилот уставининг қоидалари ва бошқа ҳужжатлари ушбу Қонун ёки Ўзбекистон Республикаси бошқа қонун ҳужжатларининг талабларига зид бўлса, уни рўйхатга олиш рад этилиши мумкин.

Диний ташкилотни рўйхатга олиш рад этилганда рад этиш асослари кўрсатилган қарор ёзма равишда аризачиларга юборилади. Диний ташкилот тузиш ташаббускорлари уставларини қонун ҳужжатларига мувофиқ ҳолга келтирганларидан сўнг, уставни рўйхатдан ўтказиш тўғрисидаги ариза билан тегишли тарзда Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигига ёки унинг жойлардаги органларига қайтадан мурожаат этиш ҳуқуқига эга.

Диний ташкилотни рўйхатга олишни рад этилганлиги ёхуд адлия органлари томонидан ушбу Қонун талаблари бузилганлиги устидан судга шикоят қилиш мумкин.

13-модда. Диний ташкилотнинг фаолиятини тугатиш

Диний ташкилотнинг фаолияти у ўзини ўзи тарқатиб юборганда ёки ушбу Қонуннинг, шунингдек Ўзбекистон Республикаси бошқа қонун ҳужжатларининг қоидалари бузилган тақдирда тугатилиши мумкин.

Диний ташкилот фаолиятини тугатиш тўғрисидаги қарор уни рўйхатга олган орган томонидан қабул қилинади. Ушбу қарор устидан судга шикоят қилиниши мумкин.

14-модда. Диний урф-одатлар ва маросимлар

Диний ташкилотлар ибодат қилиш ёки диний расм-русумлар ўтказиш учун қулай жойлар ташкил этиш ва уларни сақлаб туриш, шунингдек зиёратгоҳларни сақлаб туриш ҳуқуқига эгадир.

Ибодат, диний расм-русумлар ва маросимлар диний ташкилотлар жойлашган манзилдаги ибодатхоналарда ва уларга тегишли ҳудудларда, зиёратгоҳларда, қабристонларда, зарур ҳолларда фуқароларнинг ихтиёрига биноан уларнинг уйларида ўтказилади.

Касалхоналарда, госпиталларда, кексалар ва ногиронлар уйларида, дастлабки қамоқ ва жазони ўташ жойларида ибодатлар ва диний расм-русумлар шу ердаги фуқароларнинг илтимосларига биноан ўтказилади.

Диний маросим ва ибодат биноларидан ташқарида ўтказиладиган оммавий ибодатлар, диний расм-русумлар ва маросимлар Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда амалга оширилади.

Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг (диний ташкилотларнинг хизматидагилар бундан мустасно) жамоат жойларида ибодат либосларида юришларига йўл қўйилмайди.

Диний ташкилотлар диндорлар мажбурий пул йиғимлари ва тўловлар ундиришга, шунингдек уларга нисбатан шахснинг шаъни ва қадр-қимматини камситувчи чораларни қўллашга ҳақли эмас.

15-модда. Диний ташкилотларнинг мулки

Диний ташкилотларнинг ўз маблағлари ҳисобидан сотиб олинган ёки яратилган, фуқаролар, жамоат бирлашмалари эҳсон қилган (васият қилиб қолдирган) ёхуд давлат томонидан берилган, шунингдек, чет элда жойлашган ва қонун ҳужжатларида назарда тутилган бошқа асосларда олинган, ўз фаолиятларини таъминлаш учун зарур бўлган бинолар, иморатлар, ибодат қилиш анжомлари, ишлаб чиқариш, ижтимоий ва хайрия иншоотлари, пул маблағлари ва бошқа мол-мулклар уларнинг мулки бўлиши мумкин.

Диний ташкилотларнинг мулкий ҳуқуқлари қонун билан муҳофаза қилинади.

16-модда. Давлат мулки бўлган мол-мулкдан фойдаланиш

Диний ташкилотлар ўз эҳтиёжлари учун лавлат органлари томонидан шартнома асосида бериладиган бинолар ва мол-мулкдан фойдаланишга ҳақлидир.

Тарихий ва маданий ёдгорликлар объектлари ва буюмларини диний ташкилотларга фойдаланиш учун бериш қонун ҳужжатларига мувофиқ амалга оширилади.

Диний ташкилотлар учун ер ажратиш ҳамда ибодат бинолари қуриш тегишли равишда Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг рухсати билан белгиланган тартибда амалга оширилади.

17-модда. Ишлаб чиқариш ва хўжалик фаолияти

Диний ташкилотларнинг марказий бошқарув органлари уставдаги мақсадларидан келиб чиқиб, Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларига мувофиқ, ноширлик, ишлаб чиқариш, таъмирлаш-қурилиш, қишлоқ хўжалик корхоналари ва бошқа корхоналарни, шунингдек, хайрия муассасаларини (етимхоналар, касалхоналар) таъсис этишга ҳақлидир.

18-модда. Фаолиятини тугатган диний ташкилотларнинг мол-мулкини тасарруф этиш

Диний ташкилотларнинг фаолияти тугатилгандан кейин уларга фойдаланиб туриш учун берилган мол-мулк ўз эгаларига қайтарилади.

Диний ташкилотларнинг фаолияти тугатилган тақдирда, уларга қарашли мол-мулкка эгалик қилиш уларнинг устави ва қонун ҳужжатларига мувофиқ амалга оширилади. Кредиторларнинг талабларини қондириш учун ундириш қаратилиши мумкин бўлмаган ибодатга оид мол-мулк рўйхати диний ташкилотларнинг тақдимномасига биноан Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

Ҳуқуқий ворислари бўлмаган мол-мулк давлат мулки ҳисобига ўтади.

19-модда. Диний адабиёт ва диний мақсадларга мўлжалланган буюмлар

Диний ташкилотларнинг марказий бошқарув органлари диний мақсадларга мўлжалланган буюмлар, диний адабиётлар ва диний мазмундаги бошқа ахборот материалларини Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ишлаб чиқаришга, экспорт ва импорт қилишга ҳамда тарқатишга ҳақлидир.

Чет элда нашр этилган диний адабиётларни олиб келиш ва тарқатиш, уларнинг мазмуни қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда экспертизадан ўтказилганидан кейин амалга оширилади.

Диний ташкилотларнинг марказий бошқарув органлари тегишли лицензия олгандан сўнг диний ибодат буюмларини ишлаб чиқариш ва тарқатиш ҳуқуқига фақат улар эга бўладилар.

Диний экстремизм, сепаратизм ва ақидапарастлик ғоялари билан йўғрилган матбаа нашрларини, кино—, фото—, аудио—, видео— маҳсулотларини ва шу каби бошқа маҳсулотларни тайёрлаш, сақлаш ва тарқатиш қонун ҳужжатларига мувофиқ жавобгарликка тортишга олиб келади.

20-модда. Диний ташкилотларнинг хайрия фаолияти

Диний ташкилотлар хайрия ва меҳр-мурувват фаолиятини амалга оширишга ҳақлидир.

21-модда. Диний ташкилотларда меҳнатга оид ҳуқуқий муносабатлар

Диний ташкилотларда меҳнат шартномалари (контрактлари) бўйича ишлаётган фуқароларга Ўзбекистон Республикасининг меҳнат тўғрисидаги қонун ҳужжатлари татбиқ этилади.

22-модда. Диний ташкилотларнинг халқаро алоқалари

Диний ташкилотлар муқаддас жойларни зиёрат қилиш ёки бошқа диний тадбирларда иштирок этиш мақсадида қонун ҳужжатларига мувофиқ халқаро алоқалар ўрнатиш ва олиб боришга ҳақлидир.

23-модда. Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузганлик учун жавобгарлик

Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузишда айбдор бўлган мансабдор шахслар, диний ташкилотларнинг хизматидагилар ва фуқаролар Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда жавобгар бўладилар.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг
ҚАРОРИ

Янги таҳрирдаги «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунини амалга киритиш тартиби ҳақида

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси **қарор қилади:**

1. Янги таҳрирдаги «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикасининг Қонуни матбуотда эълон қилинган кундан эътиборан амалга киритилсин.

2. Белгилаб қўйилсинки, қонун ҳужжатлари янги таҳрирдаги «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида»ги Қонунга мувофиқ ҳолга келтирилгунга қадар Ўзбекистон Республикасининг ушбу Қонунга зид бўлмаган қонун ҳужжатлари қўлланилаверади.

3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳукумат қарорларини янги таҳрирдаги «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида»ги Қонунга мувофиқлаштирсин, вазирликлар ҳамда идоралар ўзларининг мазкур Қонунга зид бўлган норматив ҳужжатларини қайта кўриб чиқишлари ва бекор қилишларини таъминласин.

4. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги уч ой муддат ичида янги таҳрирдаги «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида»ги Қонунга мувофиқ диний ташкилотлар қайта рўйхатдан ўтишини таъминласин.

Ўзбекистон Республикаси
Олий Мажлисининг Раиси

Э. ХАЛИЛОВ.

Тошкент шаҳри,
1998 йил 1 май.

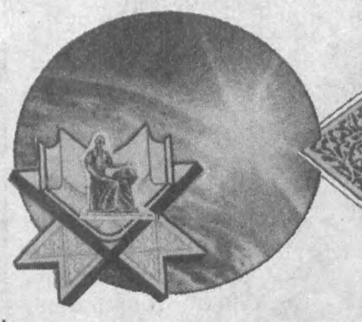

САОДАТНОМА

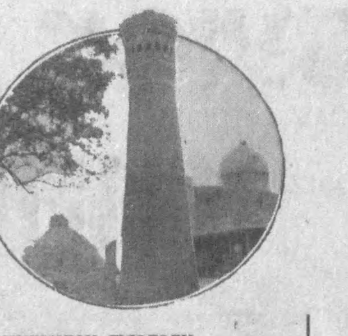

ЁРУҒ МАНЗИЛЛАР

XX асрда жаҳон халқлари ҳаётида қандай ижтимоий силсилалар рўй берган бўлмасин, у тарихга, аввало, илмий ва техник тараққиёт асри сифатида киради. Буни асримиз бошларида жадидчилик ҳаракати намояндалари ботиний туйғу билан сезиб, ўз диққат-эътиборларини хурофот ва бидъатга қарши курашга қаратганлар. Улар кишилар онгидан хурофот уруғларини ситиб чиқаргандан кейингина миллий тараққиёт йўлидан дадил бориш мумкинлигини ўз вақтида тушунганлар.

Биз жадидчилик ҳаракати намояндаларини эслаганимизда, кўз олдимизда Маҳмудхўжа Беҳбудий билан Мунаввар қори Абдурашидхонов, Фитрат билан Абдулла Қодирий, Ҳамза билан Чўлпон каби алломалар гавдаланади. Улар сўнгги дамларига қадар Ислом динига, Ислом таълимотига содиқ қолган сиймолардир. Биз Беҳбудийнинг ҳам, Абдулла Қодирийнинг ҳам қатл олдида намоз ўқиб, Парвардигор олдидаги сўнгги бурчини ўтаганини яхши биламиз. Бир неча жадидларимиз Уфадаги машҳур «Мадрасаи Олия»да таҳсил кўрганлар. Фитрат Бухородаги «Мир Араб» мадрасасининг энг истеъдодли ва эътиқодли талабаси бўлган. Ҳамза Қўқон, Наманган ва Бухоро мадрасаларининг «тупроғини ялаб»гина қолмай, халқ орасида «Девони Ниҳоний» номи билан машҳур бўлган қўлёзма девони учун «Ё илоҳо, Сангадур ҳамду сано, Қодиро, ҳайю тавоно зулъало» сатрлари билан бошлагувчи анъанавий дебоча ғазаллар ҳам ёзган; Қуръон суралари мазмунини пухта билиш мақсадида араб тилини ўрганган; 1914 йилда жадид мактабларининг 1-синфи учун тузган «Ўқиш китоби»даги дастлабки беш дарс Аллоҳга ҳамду сано-ю пайғамбаримизга саловот бағишлаш билан бошланган... Аммо шундай эътиқодли мусулмон бўлишларига қарамай, жадидлар ўзбек халқини маърифатли қилиш, ёш авлодларни дунёвий фанлардан баҳраманд этиш, миллий тараққиётга тўсқинлик қилган иллатларни бартараф этишга жон-жаҳдлари билан киришганлар.

Орадан йиллар ўтди. Ўзбек халқи илм-маърифат ва маданият бобида улкан ютуқларга эришди.

90-йилларда воқелигимизда рўй берган улкан тарихий ўзгартиришлар оқибатида оламшумул аҳамиятга молик ижобий ҳодисалар билан бир қаторда салбий ҳоллар ҳам юз кўрсата бошлади. Айрим кишилар жамиятимиз ҳаётидаги демократик ўзгаришлардан ўз хоҳиш-иродалари ва мурод-мақсадлари йўлида фойдаланишга киришдилар.

Кўча-кўйларда, жумладан, икки кўзидан бошқа ҳамма жойи ниқобланган аёллар пайдо бўлди. Олис ўтмишнинг бундай манзаралари билан на мустақиллик, на виждон эркинлиги ўртасида ҳеч қандай уйғунликнинг йўқлигига қарамай, улар секин-аста оммавий тус ола бошлади. Вақт ўтиб, рўдапо қора либос ўрнига ҳижоб пайдо бўлди. Ҳижобга ўралган ёш-ёш қизлар трамвай ва троллейбусларда кампирлардек чўкиб олиб, катта ёшдагиларга жой беришни хаёлларига ҳам келтирмай ўтирдилар. Сур-

бетлик янгича либосга ўралди. Кейин ҳижоб кийган аёллар турли-туман жамоаларда пайдо бўлиб, исломий маърифатни тарқатишга киришдилар. Куни кеча на оилавий одоб, на ижтимоий ахлоқнинг тимсоли бўлмаган аёллар бир думалаб отинойига айландилар. Улар тўй-ҳашамларга ўхшаш маросимларга бориб, бир-икки Қуръон сурасини ўқиш билан оми кишилар назарида Исломий маърифат ва маданиятнинг жонли хазинаси ўлароқ гавдаланадилар. Бундай йиғинлар чаласавод отинойиларнинг текин пул топиш манбаига айланди.

Мусулмон дунёси икки бўлакка бўлинган. Агар аёллар бу дунёнинг бир бўлагини ташкил этсалар, иккинчи бўлагида эркаклар яшайди. Кейинги йилларда эркакларнинг аксар йиғинлари амри маъруф шаклида ўтадиган бўлган. Дастлаб бундай маъруфларда Исломий қадриятлардан яхши хабардор кишилар маъруза қилдилар. Аммо бундай йиғинларнинг оммавий тус олиши билан чеҳрасидан тунги айшу ишратнинг излари тарқамаган, Ислом таълимоти ва тарихидан яхши хабардор бўлмаган кимсалар ҳам руҳоний маърифат саҳнасига чиқа бошладилар. На ёши, на ташқи қиёфаси, на Исломий билими кишида ҳурмат уйғотмайдиган бундай кимсаларнинг ўзларини Ислом маърифатпарварлари сифатида намойиш этишлари давридаги ёши улуғ, оқ-қорани билган кишилар учун ҳақорат эди. Уларнинг қандай мақсадда ўзлари учун янги рутбани касб этишлари ҳам кундек равшан бўлган. Лекин шунга қарамай, беш қўл баравар эмас деганларидек, улар сиясига салом берган кишилар ҳам топилди.

Хуллас, сўнгги йилларда мамлакатимиз ҳаётида юз берган бундай ўзгаришлар секин-аста миқёс касб этиб, ўз қамровига кўплаб кишиларни жалб этди. Амри маъруфлар ва бошқа диний йиғинларда намоз ўқимаган, рўза тутмаган, мусулмончиликнинг бошқа шартларини бажармаган кишилар кофир, деб эълон қилина бошлади. Дин номидан иш кўраётган кимсалар шу тарзда мамлакат жиловини ўз қўлларига олмоқчи бўлдилар. Ўзбекистонни Ислом республикасига айланишини истаб қолдилар.

Камина намоз ўқиган, рўза тутган, мусулмончиликнинг расм-русумларини ҳурмат қилган кишиларни заррача бўлса ҳам камситиш ниятим йўқ. Аксинча, уларнинг аксари ҳурматга сазовор замондошларимиз. Аммо биз қайси замонда яшаётганлигимизни унутмаслигимиз, Ўзбекистоннинг келажаги янги ва илғор технологиялар, дунёвий ғоялар билан, тараққий этган мамлакатлар изидан бориш билан, қишлоқ хўжалигини мутлақо янги бир поғонага кўтариш билан, электроника ва информатика билан боғлиқ эканини ёдда тутишимиз зарур.

Оврупо мамлакатларининг аҳолиси ҳам черковга боради. Нафақат оддий кишилар, балки юқори мартабали шахслар ҳам диний байрамларда ибодатхоналарга бориб, Парвардигор ва дин олдидаги бурчларини адо этадилар. Лекин уларнинг аксар вақтини, диққат-эътиборини бошқа ҳаётий муаммолар банд қилади. Дин арбоблари эса бу мамлакатларда давлат ишларига аралашишни хаёлларига ҳам келтирмайдилар.

Ривоят қилишларича, Алишер Навоийга ҳамнафас ва ҳамшаҳар кишилар орасида бир оддий кимса ҳам бўлган экан. У ўтган-кетганнинг ҳожатини чиқариб, меҳридарёлик билан турмуш кечиргани учун Навоий уни ҳурмат қилар ва ундан аввал бу кимсага салом берар экан. Бундай иззатдан фахр туйғусига тўлган кимса ҳожатбарорлик ҳаётига чек қўйиб, тоат-ибодат йўлига ўтибди, масжид-намозни канда қилмайдиган, руҳонийларга хос кийиниб, сиполик билан юрадиган бўлибди. Аммо энди Навоий уни кўрганида кўришиш у ёқда турсин, ҳатто саломига алик ҳам олмай қўйибди. Бу ҳолдан ўксиган кимса Алишер Навоийдан бундай ўзгаришнинг сабабини сўраганида, ҳазрат шундай дебди: «Сиз авваллари бошқа кишилар учун яшаб, улар юкини енгил қилар ва дуо олар эдингиз. Энди ёлғиз ўзингиз учун яшаяпсиз. Шунинг учун ҳам сизни ортиқ ҳурмат қилишга асосим йўқ».

Ҳа, тарихнинг бурилиш нуқтасида яшаб туриб, Ўзбекистон учун, унинг келажаги учун жонини куйдирмай, фақат тоат-ибодат билан кун кечирган кишидан жамиятимизга нима фойда?! Иймон эркинлиги жамият ҳаётидан айри яшашни ҳам, давлат тасаррруфида бўлган вазифаларга аралашишни ҳам, ўз инон-ихтиёри ва турмуш ақидалари асосида яшаётган кишиларни тафтиш-назорат қилишни ҳам мутлақо англатмайди.

Сўнгги вақтларда айрим кимсалар давлат ҳуқуқ органлари тасарруфидаги масалаларни ўз қўлларига олмоқчи бўлганлари ҳақида кўп гаплар айтилди. Шундай кимсалар ўзларининг ғайриинсоний хатти-ҳаракатларини оқлаш мақсадида ҳатто «Насрулло қассоб» номи билан халқ ўртасида «машҳур» бўлган Бухоро амирининг энг ваҳшиёна қилмишини ҳам «янгича» талқин этмоқдалар. Улар фикрига кўра, амир Насрулло нафақат Бухорои шариф, балки унинг атрофидаги мусулмон ўлкалар, жумладан, Қўқон хонлигига қарашли ерларда ҳам Ислом байроғини ҳимоя қилиш ҳуқуқига эга бўлган. Қўқон хони Маъдалихоннинг гўё ўгай онасига уйланганий учун у қўшни давлатга лашкар тортиб борган ҳамда бу ғайриисломий воқеанинг айбдорлари қаторида Нодирабегимни ҳам қатл этган эмиш. Бундай миш-мишлар нафақат Ўзбекистон тарихидан олис кишилар, балки адабиёт аҳли орасида ҳам пайдо бўлгани ажабланарлидир.

Исҳоқхон Жунайдуллоҳожи ўғли Ибрат (1862-1937) қаламига мансуб «Фарғона тарихи» китобида Муҳаммад Алихон (Маъдалихон) тўғрисида қимматли маълумотлар берилган. Муаррихнинг бу китобдаги биз учун аҳамиятли фикрини келтиришдан олдин таниқли адабиётшунос Олим Шарафиддиновнинг «Ўзбек адабиёти тарихи хрестоматияси»да (12-жилд) берилган қуйидаги маълумот билан танишайлик: «Маъдалихон ўз ҳукмронлигини Хитой Туркистонига ёйиш мақсадида бир-икки мартаба у ўлкага сафар қилди ва Хитой ҳукуматини Қашқарнинг хирожини Қўқон хонлигига беришга мажбур қилди. Қоратегин областини Қўқон хонлигига қўшди. Бухоро хонлиги билан бир мунча тинч муносабат боғлади. Ҳатто Туркияга элчилар юбориб, элчилар қабул қилди. Унинг даврида ҳам қурилиш, ариқ қазиш ишлари ва маданий-адабий ишлар давом этди. Қўқондаги бир катта мадраса ва Хонариқ номли канал Маъдалихоннинг номи билан боғланган».

Бу сўзлар бор-йўғи 34 йил яшаган ва Хон тахаллуси билан шеърлар битган Қўқон хони ҳаётининг дастлабки 30-32 йили тўғрисида айтилган.

Энди Ибрат ёзган сўзларни ўқийлик:

«Муҳаммад Алихон умрини қолганини ортуқ жориялар ва маҳрамлар бирлан ўйин-кулгилар билан кечуриб, ҳавою ҳавасга нақдини сарф этуб, мамлакат бўлса... бир давр осудаҳол ва бир аср фориғбол бўлуб, охири ҳолларинда халқ

бу кишини шароратидан озурда бўлуб, ... сайри шикор ва сафари бекорга юруб, ... ҳар ерда юрса ойимларни олуб юруб, хонлиқ салтанатини изҳор ва аҳолини бу баҳона ила иғфол этуб ва бу сиёсат ила иҳмол этган бир зот эди. Мушори илайҳ Муҳаммад Алихон Ҳўқанд ила Бухоро ўртасида Ашғар ном қалъа хусусида Бухоро амири Насруллоҳ баҳодир ила ўрталарида бурудат тушуб, амир мунга бир гўшмол бермак бўлуб, Муҳаммад Алихон атосини манкуҳасини олди, балки ҳаромни ҳалол деди, кофир бўлди, неча-неча бидъатларни жорий қилди, деб таъдиб қилмоқға Ҳўқандга келмоқда эди».

Бу сатрлардан Ибратнинг амир Насруллога хайрихоҳлиги ҳам, Муҳаммад Алихон, яъни Маъдалихонга нисбатан нафрати ҳам аён сезилиб туради. Аммо шу билан бирга у Маъдалихон билан Насруллонинг орасига совуқлик тушиши Ашғар (тўғрироғи, Ашҳар, яъни энг машҳур) қалъа билан боғлиқлигини айтадики, 1842 йили Қўқонда рўй берган фожеа сабаби шу сатрларда яширингандек туюлади.

Масалага ойдинлик киритиш учун яна Олим Шарафиддиновнинг Маъдалихон тўғрисидаги мақоласига қайтайлик.

«Маъдалихоннинг қилган ишлари орасида, — деб ёзади у. — кишининг диққатини ўзига тортадиган бир жиҳат, унинг руҳонийлар билан чиқиша олмаганидир. Маълумки, Маъдалихондан илгари Қўқон хонлигида хожалар, саййидлар, умуман руҳонийларнинг роли жуда катта эди. Хонликнинг сиёсати шу гуруҳнинг қўлида бўлиб, Умархон даврида улар айниқса авж олган, ҳукуматнинг турли мансубларини ўз қўлларига олган эдилар. Маъдалихон мана шу гуруҳга қарши сиёсат тутди. Уларнинг кўпларини мансабидангина эмас, мамлакатдан ҳам қувди. Бу қувилганлар Бухорога тўпландилар. У ерда Маъдалихонга қарши «Маъдали ўз ўгай оналаридан бирини хотинликка олган. Бу кофирдан Фарғонани қутқариш керак», деб ташвиқот олиб бордилар ва фитна уюштирдилар. Шу асосда Бухоро хони амир Насруллога ариза бердилар. Халқ ўртасида «Насрулло қассоб» деб ном чиқарган бу хон шу қутқуларни баҳона қилиб, Фарғонага ҳужум қилди».

Бу даҳшатли воқеанинг содир бўлишини амир Насруллонинг Исломни ҳимоя қилиш истаги билан боғлаш мутлақо хатодир. Ўтмишда рўй берган аксар ҳодисалар шундан далолат берадики, жамият ҳаётида содир бўлган ўзгаришлар натижасида ҳақ-ҳуқуқларини камситилган деб ҳис қилган айрим кимсалар шу ўзгаришларга қарши курашда дин номидан иш кўрадилар.

Бугунги Ўзбекистон келажак сари дадил бораётган, муаззам уфқлар сари талпинаётган карвондир. Бу карвоннинг кўзлаган ёруғ манзилига тезроқ ва омон-эсон етиб бориши нафақат карвонбошининг, балки барча сафардошларнинг ҳам ғайрат-шижоати, якдиллиги, улуғ ишларга камарбаста бўлганлигига боғлиқ.

Йўлинг оқ, сафаринг хайрли бўлсин, карвон!

Наим КАРИМОВ,
филология фанлари доктори, профессор.

Муносабат

ТАРБИЯНИНГ АСЛ ИЛДИЗИ

Мен ҳозирги кунда ёшларимизнинг таълим-тарбиясига боғлиқ айрим салбий ҳолатларни эшитиб ўйлаб қоламан. Ва барибир ўша кўринишларнинг асл илдизи дастлаб оилага, қолаверса, маҳалла-куйга бориб тақалади. «Қуш уясида кўрганини қилади» дейдилар. Бу халқона гап. Ахир, қачонгача бепарво яшаймиз? Очиғи, ҳозирги айрим ўқувчиларнинг ўзларини тутишлари, беўхшов ҳаракатлари ёки пул топиш илинжида ҳар қандай ёлғондан қайтмасликларини ўз кўзимиз билан кўриб кўрмасликка олишимиз яхшиликка олиб бормайди. Тан олиш керак, тарбия ўчоқлари саналмиш мактаблар ва боғчаларда ҳалиям ўзлари тарбияга муҳтож кадрлар ишлаяпти. Бу оғриқли муаммонинг ечимлари албатта изланаяпти. Лекин бу жараённинг қийин кечаётгани ҳам сир эмас.

Барибир ҳар қандай вазиятда ҳам тарбия биринчи омилдир. Бу барчамизга чексиз жавобгарлик юклайди. Энди кўзимизни каттароқ очиб, ён атрофга боқайлик. Болаларимиз ҳар хил ўткинчи ва ёлғон гап-сўзларга, сохта таълимотларга эргашмасинлар.

Ҳабибулло МУҲСИН ўғли.

Акс садо

ЭРКИНЛИКДАН ЭРКАЛАНМАЙЛИК

Аксинча унинг қадрига етайлик. Ахир бугунги дориломон кунларни озмунча кутдикми? Етолмай ўтиб кетганлар қанча. Илгари — шўролар даврида раҳбарлик лавозимида ишлаганлар дунёдан ўтган ота-онасига яширинча бориб фотиҳа ўқиб келарди-ку! Бугун эса, шукрки, Рамазон ва Қурбон ҳайитлари дам олиш куни деб белгиланган

.Наманганда ваҳҳобийлар қилган, номаъқулчиликлар тўқликка шўхлик, кўнгилга келган ишни бажариш ва эркинликни суиистеъмол қилиш, тинч ҳамда осойишта ҳаётимизнинг қадрига етмасликдан бошқа нарса эмас. Мен бундан айниқса ёшларимиз тўғри хулоса чиқариб олишларини, ўз Ватанига душманликни соғинган одамнинг косаси икки дунёда ҳам оқармаслигини чуқур англаб етишларини истардим.

Жўрабой БОЛТАБОЕВ,
уруш қатнашчиси.

САБО ЕТКУР САЛОМИМНИ

ВАТАННИ ҚЎМСАР КЎНГИЛ

«Ёзувчи» нашриётининг белгиси билан «Темирйўлчи» матбаа-нашр бирлашмасида босилган китобни қўлга олдим. Тўла ўқиб чиққанимда, ҳомийларга ва уни ўқувчиларга етказиб берганларга ташаккуримни билдиргим келди. Гап Тоифда истиқомат қилувчи ватандошимиз, ўзбек шоири Тошқиннинг «Ватан ишқида» тўплами устида бораётир.

Китобни ўқиб, Тошқин ижоди ҳақида ўйга толдим. Нима бу? Узилган тор, синган чолғу шеъримми? Йўқ, бу овоз ҳеч қачон тинмаган. Армон, ярадор юрак шеъримми? Ҳа, дейиш мумкин, аммо у ҳам бу шеърият руҳини тўла акс эттиролмайди. Охири бу ўлмаган садо, ўлмайдиган миллат овози деган хулосага келдим.

Аввало муаллифнинг мумтоз адабиётимиз билимдони эканлиги шубҳасиздир. Арузни, халқ оғзаки ижодини, тилимизнинг рангинлигини яхши ҳис қилади ва жаҳон шеърияти тажрибаларидан огоҳ.

Тошқин домла юқоридаги ўзининг ҳам хорижий элларда бекор юрмаганини, ўзбек истиқлоли учун тинмай кураш олиб борганини билдирмоқчи бўладилар. «Ватан ишқида» китобининг сўзбоши муаллифи Сайфиддин Ҳожи Жалилов шоир Тошқин ҳақида шундай деб ёзадилар:

««1917 йили октябрь тўнтариши юз бергач, собиқ Туркистон ўлкасида ҳам ноҳақ шўролар тузуми ўрнатилди. Собиқ мулкдорлар, тижоратчи ишбилармонлар... кўзи очиқ сергак зиёлилар ҳамда фозил уламо кишилар бу ноҳақ тузум таъқибига дучор бўлдилар. Тошқиннинг оталари Абдулла Қурбон андижонлик дўкондор ва эътиқоди мустаҳкам инсонлардан эди».

Шундан сўнг сўзбоши муаллифи, Тошқиннинг 1928 йилда таваллуд топганини, шўролар «қулоқларни синф сифатида тугатиш сиёсати»ни бошлагач, Абдулла Қурбонлар оиласи Ғулжага кўчиб кетишга мажбур бўлганини ёзади. Маълум бўлишича, Тошқин домла 1947 йилда Ўрумчи дорилфунунига ўқишга кирган. Ўша пайтлардаёқ шеърлар ёза бошлаган, ҳижрат йилларида тиш техниги малакасини эгаллаган. Айни чоғда ижодий фаолиятларини ҳам ҳеч тўхтатмай, аксинча, кундан кунга, йилдан йилга шеърий санъат соҳасида фаолроқ ишлаб, Олмонияда чиқадиган «Истиқлол байроғи» журналида, адабий мажмуаларда қатнашиб, ном қозона борганлар.

«Ватан ишқида» тўпламига шоирнинг 1950-1993 йилларда ёзган шеърлари киритилганки, китобхон шоир шахси тарихини кузата олади. Тўпламдаги «Оҳиста» радифли ғазалини ёзганда шоир 22 ёшида эди. Одатда йигит киши бу ёшида севги садолари билан машғул бўлади. Аммо шоирларни бу ёшда халқ дарди, Ватан севгиси кўпроқ безовта қилади. Тошқин ҳам шундай.

Кўнгилни поймол этмоқда ғам
оҳиста-оҳиста,
Не бўлғайди бу ғамлар бўлса кам
оҳиста-оҳиста.
Бўлибмен бахтсизликдин ватаннинг
қўйнидан табъид
Азоблайдур дилимни бу алам
оҳиста-оҳиста,

дейди у Ватандан узоқлашиш, сурган аламлари ҳақида. Айниқса ғазалнинг бир байтига алоҳида диққат қилгуликдир:

Қолибман оҳким ғурбатда
истиҳзолара маъруз,
Унингчун ниҳол қаддим бўлди
хам оҳиста-оҳиста.

Ҳа, чиндан ҳам исканжага тушган давлатнинг фуқароси бўлишдек оғир дард борми оламда? Бундай фақирлар ҳамма вақт истеҳзо ва киноялар, таҳқирлар остида яшайдилар. Ватан мавзуи Тошқин шеърининг тадрижида узлуксиз давом этиб, ривожланиб, теранлашиб боради.

Шоир фақат юрт соғинчи билан яшашнинг ўзи ҳеч қандай ҳурлик олиб келмаслигини англаган ҳолда «Туркистон йигитига» шеърида ёзади:

Эй йигит, сиз эмди ўзни
бир жасур ўғлон қилинг,
Бойлигу хизмат билан
миллатга кўп эҳсон қилинг.

«Хайр энди» ва «Яхши бор, ўғлим» шеърларида миллий кураш жабҳасига кетаётган ўғил ва уни кузатиб қолаётган ота сиймоларини яратади.

Ўзбекистон ўз мустақиллигини эълон қилгандан кейин у ҳар бир воқеага холисона муносабат билдирди.Ватандан олисда яшаётган ўзбеклар учун гўё қуёш балқиганини қувониб айтди. Чунончи, 1989 йили она тилимиз давлат тили деб эълон қилинганда эртасигаёқ шоир «Ҳилол кўринди» шеърини ёзди. Унда жумладан шундай мисраларни ўқиймиз:

Хотирладим Навоийни, у улуғ пирнинг
Чеккан заҳмат меҳнатлари
ҳалол кўринди.
Она тилим кўрким! Сенинг бақойинг учун
Фахр этарман ҳар томонда
ҳизол кўринди.
Ўз тилингдан йироқлашма
Тошқин ҳар замон
Бу назмингда тилга оид маол кўринди.

1990 йили эса «Истиқлол марши»ни ёзди ва бу шеър Ўзбекистон матбуотида 1991 йил босилиб чиқди:

Миллатим, қутатсин сенга истиқлол,
Байроғинг остида эркин нафас ол,
Гулласин, яшнасин бахту иқболинг
Жаҳонда ҳурлигинг бирла мангу қол!
Қувончла дегаймиз: Ватан бизнингдир.
Жаннатдан намуна чаман бизнингдир.

1991 йили Тошқин домла «Шодиёна» қасидасини ёзди. Унда шоирнинг дил сўзлари шундай ифодаланган:

Бугун ҳар бир муҳожир қалбида
шодлик яралғондир,
Бугун диллар саодат машъали
бирлан чароғондир.
Дегаймиз чин юракдан марҳаболар,
хуш келибсизлар,
Бу назмим Тангрига Тошқин
самимий арзи шукрондир.

Сўзимнинг сўнггида хаёлимдан кечган бир фикрни айтсам: Ватандан йироқда яшаётган Тошқин каби шоирларнинг ҳаёти ва ижоди билан халқимизни таништириб борсак савоб бўларди.

Миразиз АЪЗАМ.

«ЖАННАТ»ГА ЙЎЛ КЎРСАТАЁТГАНЛАР

ЁХУД РУҲИЙ ЧАЛҒИТИШГА УРИНИШ ХУСУСИДА

... Саҳармардон эди ўша куни. Баҳорнинг хушнасим ҳаволарига тўйинаётган пойтахтнинг чеккасидаги ўйингоҳда кезиниб юрувдим. Деворнинг нариги тарафидан овоз келди: «бир дақиқага сизни мумкинми?» Ҳайрон қолиб бордим. Ҳалиги аёл бир даста рангли муқовадаги варақалардан биттасини узатиб, қўшиб қўйди: «ҳамма учун бепул тарқатаяпмиз, ўғлим. Энг тўғри йўлни топмоқчимисиз? Марҳамат, синчиклаб ўқинг.»

Барибир таажжубда эдим. Охири «кимсизлар ўзи?» деб сўрадим. «Худо йўлидагилармиз. У бизларга мурожаат қиляпти, ахир!» «Тонг саҳарда нима зарил сизларга?» «Э, эрта уйғонган одамларнинг руҳи бардам бўлади-да. Ҳозиргача бу қоғоздан қанчасини тарқатдик».

Тавба, дедиму бурилиб кетдим. Кўнглим анча хижил бўлди. Негадир кун бўйи руҳимни оғир бир изтироб босиб келаверди- босиб келаверди...

Қизиқ, ҳар қандай кишини ўйлатиб қўядиган бундай ҳолатта кўпчилигимиз тез-тез дуч келаяпмиз. Улар ҳозир учраган жойда ана шунақа чорлов китоблару варақаларни бепул тарқатишяпти. Ҳатто қанча кўп тарқатишса, моддий манфаатдорлиги шунча юқори эканлигиниям яширмайди. Сўнг бу ғалати мавзуга оид қўлланмаларни кўздан кечирдим. **«Шахсан менга Худо мурожаат қиляпти»** (муаллифи ҳам, манзили ҳам кўрсатилмаган, ўзбекчага пойинтар-сойинтар ўгирилган), **«Худо муқаддас учликда бирлашган»** (бу китобнинг муқовасини кўриб ёқа ушлайсиз: юзида, сарлавҳа остида Самарқанддаги қадим Регистон майдони тасвири, орқасида эса... Хоч!) тўпламлари ва яна юзлаб ҳар хил варақалар...

Ўйлаб қоласан киши. Нега кечагина бир осмон остида яшаб келган қўшнимиз ё мактабдошимиз, ҳатто ўз қавмдошимиз бир юмалаб гоҳ «ваҳҳобий»га, гоҳ насронийга ёхуд фаол тарсо тарғиботчисига айланиб қолаётир? Уларни қайсидир оқим ё мазҳабларга, ҳатто турли хил секталарга «қизиқиб» қолишлари ўз-ўзидан рўй бермаётгандир, ахир?!

Юқоридаги каби сирли «чорлов», «Хушхабар»лар ортида қандай ният ва мақсадлар борлигини ҳозир вақтнинг ўзи ойнадай кўрсатиб қўйди.

Бундан кўз юммаслигимиз, керак бўлса ҳар қадамда огоҳ ва ҳушёр туришимиз зарур. Чунки бугунги кунда мустақил Ўзбекистон халқларининг ёруғ ва осойишта кечаётган ҳаёти албатта айримларга тинчлик бермаётгани сир эмас. Улар тўрт тарафдан туриб ҳар хил йўллар, айниқса, тарғибот ва ташвиқот воситалари орқали юртдошларимиз руҳиятига, маънавиятига акс таъсир кўрсатадиган, тўғри йўлдан чалғитишга «хизмат» қиладиган йўлларни излашмоқда.

Эсланг, кечагина йўлбошчимиз Ислом Каримов Олий Мажлиснинг XIсессиясида куйиниб ва хавотир билан **«Ўзбекистоннинг келажагига хавф солаётган, умуммақсадларимизни, орзу-ниятларимизни барбод қилиши мумкин бўлган, авлодларимизни хавф остида қолдирадиган катта таҳдид»**дан ҳаммамизни огоҳ этдилар.

Бундай «хавф»лар турли кўринишларда, шу жумладан ўзим шахсан гувоҳи бўлган воқеаларга ўхшаш мисолларда кечмоқда. Айниқса, бутун дунёга ўзларича «художўйлик» машъаласини ёқаётган тарсо миссионерлари бизнинг мамлакатимизда ҳам омилик гирдобида яшаётган кишилардан устамонлик билан фойдаланишяпти. Афсуски, ҳалиям орамизда эътиқодсиз, Ватанга, миллий урф-одатларимизга енгилтаклик билан қаровчи, қадрятларимиздек муқаддас туйғуларимизга беписанд кимсалар уларнинг домига илиниб қолмоқдалар.

Дунёда Ўзбекистон деган мамлакат битта. Бу юртда бобо Қуёш эрта чиқиб, кеч ботишида-да улуғ бир ҳикмат бор. Шу озод Ватан эртаси учун ёниб яшаётганлар Кечанинг аччиқ сабоқлари-ю Бугуннинг қувончли ва ташвишли воқеаларига ўзлари гувоҳ. Ва барчамиз кўриб, билиб турибмиз. XXI асрнинг дарвозаси қийин очиляпти. Ундан ҳар хил ниятдаги одамлар ҳам кирмоққа шошилмоқдалар. Лекин эзгулик йўли ҳақ йўл эканлиги аён. Энди ортга қайтилмайди ҳам.

Норқобил ЖАЛИЛ.

СУД ЗАЛИДАН

ҚИЛМИШ-ҚИДИРМИШ ДЕГАНЛАРИ ШУ

Аввал хабар қилганимиздек, мустақил республикамиз чегарасини қонунга хилоф равишда бузиб, бошқа давлатларга ўтганликда, миллий, ирқий ва диний мансублигига қараб аҳоли ўртасида адоват, нифоқ келтириб чиқаришда, ҳокимиятни босиб олишга, Конституциявий тузумни ағдариш мақсадида фитна уюштирганликда ва ана шу мақсадларда ўқ-отар қуроллар сақлаганликда ҳамда олиб юрганликда айбланган гуруҳнинг айрим аъзолари устидан бошланган суд жараёни бир неча кундан буён давом этмоқда.

Наманган вилоят суди жиноий гуруҳ аъзолари содир этган воқеа, ҳодисаларнинг тақдим этилган тергов хулосаларини ҳамда ашёвий далилларни атрофлича ўрганиб чиқди. Гуруҳ аъзолари устидан эса ҳукмлар чиқарилди.

Шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, судланувчилар суд жараёнида ўз хатти-ҳаракатидан қаттиқ пушаймон эканликларини, қилган жиноятлари учун жазога лойиқлигини тан олиб, бундан кейинги умрини ана шу қилган гуноҳларини ювиш учун ҳалол яшаш истагида эканликларини баён этдилар. Суд ҳайъати уларнинг тавба-тазарруларини инобатга олиб, инсонпарварлик тамойиллари асосида ҳукм чиқарди.

Вилоят суди ҳукми билан Вали Эгамбердиев 8 йил, Мухтор Маннонов ва Абдулло Шаҳобиддиновлар ҳар бири 6 йилдан ҳамда Жобир Шаҳобиддинов 5 йилга озодликдан маҳрум этилди. Уларнинг мол-мулклари давлат фойдасига мусодара қилиниб жазо муддатини қаттиқ тартибли колонияларда ўташ тайинланди.

Уюшган жиноий гуруҳнинг бошқа аъзолари — Раҳмон Охунов ва Муҳиддин Солиев устидан бошланган очиқ суд ҳам ниҳоясига етди. Уларнинг ҳам ўз қилмишларидан пушаймон эканликлари инобатга олиниб, мол-мулки мусодара қилиниб, жазони қаттиқ тартибдаги колонияларда ўташ шарти билан Р. Охунов 5 йил, М. Солиев 8 йил муддатга озодликдан маҳрум этилди.

Шунингдек, Учқўрғон шаҳрида тузилган уюшган жиноий гуруҳ ҳаракатларида фаол қатнашган Одил Насриддинов ва Зокир Сайталиевнинг жиноят ишлари ҳам очиқ судда кўриб чиқилди. Маълум бўлишича О. Насриддинов ўтган йили республикамиз чегарасини қонунга хилоф равишда бузиб ўтиб, Тожикистоннинг Ҳойил ва Девонасув, деб аталмиш қишлоқларида бўлган. У ерда Ўзбекистон ҳуқуқ-тартибот идоралари томонидан давлат жиноятчилари сифатида қидирилаётган жиноий гуруҳ «раҳнамолари» ҳисобланган шахслар билан учрашган. Жумладан, Жумабой Ҳожиев (Жума Наманганий) ҳузурида бўлиб, бизнинг тузумимизга зид ғоявий ва жанговар таълимни ўтаган. «Жиҳод» ҳаракатлари бошлангунга қадар махсус кўрсатмалар кутиб, жанга тайёр бўлиб туриш тўғрисида топшириқ олиб Наманган вилоятига қайтиб келган.

Судья П. Жалилов раислигида бўлиб ўтган суд давомида унинг бундай жиноий хатти-ҳаракатлари ўз тасдиғини топди. Юқорида номлари қайд этилган ҳар икки жиноятчи ҳам қилмишларига яраша узоқ муддатга озодликдан маҳрум этилдилар.

Шундай қилиб, уюшган жиноий гуруҳ аъзоларининг айримлари устидан дастлабки ҳукмлар чиқарилди. Жиноий гуруҳнинг қолган аъзолари устидан ҳам тергов ҳаракатлари ва очиқ суд жараёнлари давом этмоқда.

А. МАДАТОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

БУЮК АЖДОДИМИЗ СИЙМОСИ

...Сочига қиров қўнган, теран кўзлари узоқларга боқиб турган, нуроний, адл қоматли инсон... Буюк муҳаддис олим имом ал-Бухорий сиймоси тошкентлик рассом Жўра Асронов чизган суратда ана шундай тасвирланган.

Мусаввир бу йил таваллудининг 1225 йиллиги кенг нишонланадиган буюк аждодимиз сиймосини тасвирлаш учун узоқ йиллар мобайнида ишлади ва изланди.

Рассом олимнинг ҳаёти саҳифалари ҳамда ижодий меросини муфассал ўрганди. Натижада жуда кўп ҳадислар унга ёд бўлиб кетди. У мамлакатимизнинг етакчи тарихшунос олимлари билан буюк аллома тўғрисида кўп марта ва узоқ суҳбатлашди.

Жўра Асронов имом ал-Бухорий мақбараси жойлашган Самарқанд вилоятининг Челак туманидаги Хартанг қишлоғига ҳам бир неча марта бориб, анчагина этюдлар чизди.

Буларнинг барчаси унга буюк алломанинг ёрқин, жонли, унутилмас сиймосини чизиш учун асос бўлди.

Рассомнинг бу асарида мажозга кенг ўрин берилган: юқорида, ўнг бурчакда Макка ва Мадина тасвирланган, қолган жойларда эса буюк аллома ҳаёти лавҳалари акс эттирилган.

Рассом ўзига жуда талабчан. Унинг устахонасида мана шу ишнинг юзлаб хомаки чизгилари бор. У бошқа ишларини ҳам томошабин ҳукмига ҳавола қилишдан олдин обдон пиширади, қаҳрамоннинг ҳаётини чуқур ўрганади, асар устида қайта-қайта ишлайди...

Шунинг учун унинг биронта ҳам асари томошабинни лоқайд қолдирмайди, аксинча, ҳар бири муаллифга муваффақият олиб келади.

У чизган ажойиб хонанда Муножот Йўлчиева, машҳур тарихчи олим, академик Бўрибой Аҳмедов суратлари ҳамда бошқа кўплаб ишлари ҳақиқий ижодий ютуқ ҳисобланади.

Жўра Андижонда туғилиб ўсган. Ўн ёшидан расм чизишни бошлаган. Республика Рассомлик билим юртини тугатганидан сўнг Тошкент Театр ва рассомлик санъати институтининг ранг-тасвир санъати бўлимида ўқишни давом эттирган. Ёш рассомнинг ишлари ўша йиллардаёқ республика ва халқаро кўргазмаларда намойиш этила бошлаган эди.

Жўра Асронов — Ўзбекистон Рассомлар уюшмасининг аъзоси. Саёҳатни, ўзи учун янги-янги нарсаларни кашф қилишни яхши кўради. У бутун мамлакатни кезиб чиққан, Германия, Австрия, Венгрия, Руминия, Болгария, Туркия, Эронда ижодий сафарда бўлган.

Рассом турли жанрларда муваффақият билан ишлайди: манзара ҳам, натюрморт ҳам, этюд ҳам чизади. Энди эса тарихий мавзуга қўл уришга жазм қилди.

— Буюк аждодимиз мероси билан қанча кўп танишсам, унинг фикри теранлигига, истеъдодининг кенглиги ва меҳнатсеварлигига шунча қойил қолавераман, — дейди мусаввир. — Имом ал-Бухорий ўзининг олтмиш йилдан сал ортиқ умри давомида Пайғамбаримизнинг неча юз минглаб ҳадисларини тўплаб, авлодларга мерос қилиб қолдирган. Имом ал-Бухорий мероси бугунги кунда ҳам жуда муҳим ва қимматлидир.

Рустам ШАГАЕВ,
ЎзА мухбири.

СПОРТ
SPORT

МЕДАЛ БИЛАН ҚАЙТИШДИ

Италияда академик эшкак эшиш бўйича жаҳон кубоги учун мусобақалар тугади. Бу мукофот учун 16 мамлакатдан тўрт юз спортчи муросасиз курашди.

Республикамиз сув спорти вакиллари иккита медал билан қайтди. 2000 метр масофага эшкак эшишда Севара Ғаниева кумуш, Наталья Богитова бронза медалини қўлга киритди.

Эркаклар ўртасидаги мусобақада Баҳодир Давлатёров билан Владимир Гришенко олтинчи ўринни эгаллади. Шуҳрат Ғаниев, Садриддин Орипов, Константин Пак ва Денис Митрофановдан иборат тўртлик ҳам фахрли олтинчи ўринни эгаллади.

ОЛТИНКЎЛЛИКЛАР БИРИНЧИ

"Ямбол" спорт мажмуида Андижон вилояти спорт қўмитаси ва миллий кураш бўйича вилоят федерациясининг ташаббуси билан биринчи республика ёшлар ўйинлари доирасида кураш бўйича мусобақа бўлди.

Команда ҳисобида Олтинкўл тумани полвонлари ғолиб чиқди. Вилоят маркази командаси иккинчи, Қўрғонтепа тумани спортчилари учинчи ўринни эгаллашди.

Ёш полвонлар Ҳосилбек Матқулов, Маъмуржон Тожибоев, Дилшодбек Мамадалиев, Шерзод Саидов, Дилшодбек Камолов, Жалолиддин Бозоров ва Мирсаид Идрисовлар шахсий биринчиликда энг кучли полвон, деб эътироф этилди. Ғолиблар мусобақа ташкилотчиларининг фахрий ёрлиқлари ва эсдалик совғалари билан мукофотланди. Улар 23-25 май кунлари Фарғона вилоятида ўтказиладиган Ўзбекистон ёш полвонлари мусобақасида Андижон вилояти шарафини ҳимоя қилади.

К. НИЗОМОВ.

МИРЗАЧЎЛ МУЗҚАЙМОҒИ

«Сайхун желд» Ўзбекистон — Швейцария қўшма корхонаси иш бошлаганида, кўпчилик «товба, қишлоқда тайёрланган музқаймоқни ким ҳам сотиб оларди», дея ҳайрон бўлишганди. Вақт эса қўшма корхона муассислари мўлжални тўғри олганлигини кўрсатди. Сайхунобод туманида жойлашган бу корхонанинг ўн турга яқин маҳсулотлари бугунги кунда Сирдарё вилоятида қўлма-қўл бўлиб кетди. Унинг мазаси асло Тошкент музқаймоғидан қолишмайди. Июнь ойидан бошлаб корхонада тайёрланаётган маҳсулот тури янада кўпайиб, унинг умумий ҳажми икки баравар ошиши мўлжалланмоқда.

Мабодо Сирдарёга йўлингиз тушса, Сайхун музқаймоғидан, албатта, татиб кўринг. Ана шунда гапимиз рост эканлигига ўзингиз ҳам ишонч ҳосил қиласиз.

А. ХОНИМҚУЛОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

«ДАРБАНД» ГУЗАРИ

Хўжайли шаҳрининг марказий кўчаларидан бирида шинам бир гузар барпо этилди. «Дарбанд» деб аталувчи бу савдо-маиший хизмат мажмуида йирик озиқ-овқат дўкони, сартарошхона, этикдўзлик устахонаси, ошхона, кутубхона ва бошқа шохобчалар мавжуд.

Диққатга сазовор жойи шундаки, ушбу гузар «Саратон» ҳиссадорлик жамиятининг маблағи ҳисобига бунёд қилинди.

Ҳайитбой АБДУСОДИҚ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ФАНИМИЗ ЗАХМАТКАШЛАРИ

МЎЪЖИЗАЛАР ЎЛКАСИДАГИ МЎЪЖИЗАЛАР

«Кимё – мўъжизалар ўлкаси, унда инсон толеи яширинган, ақл-идрокнинг буюк ютуқларига ана шу ўлкада эришилади», деб бежиз айтилмаган. Дарҳақиқат, ҳозирги кунда кимё ютуқлари кириб бормаган халқ хўжалигининг бирорта соҳасини топиш мушкул.

Республикамизда кимё фани ва саноати юксак даражада ривожланган. Ҳозирги кунда бизда минерал ўғитлар, синтетик толалар, пластик массалар, турли қурилиш материаллари ва маҳсулотлари ишлаб чиқарадиган юздан ортиқ йирик кимё саноати корхоналари мавжуд. Табиий газ, нефть, газ конденсатининг катта заҳиралари эса юртимизда кимё фани ва саноатининг янада юксалишига асос бўлади. Айни пайтда республикамизда 6 та кимё илмий-тадқиқот институтлари, бир нечта кимёгар-муҳандислар тайёрлайдиган ўқув юртлари фаолият кўрсатмоқда. Ушбу соҳа бўйича кўплаб академиклар, фан докторлари, фан номзодлари етишиб чиқишган. Улар мамлакатимиз кимё фани ва технологиясини тобора ривожлантириш борасида фидоийлик билан илмий изланишлар олиб бораяптилар. Ўз умрининг салкам қирқ йилини мўъжизакор кимё илмига бағишлаган олим, кимё фанлари доктори, Тошкент кимё-технология институти «Физик ва коллоид кимё» кафедрасининг мудири Ғаффор Раҳмонбердиев ана шундай инсонлардан биридир.

Профессор Ғ. Раҳмонбердиев фаолиятининг муҳим қирраларидан бири шундаки, унинг саъй-ҳаракати билан пахта целлюлозаси кимёсида янги бир ноёб йўналиш ривожлантирилди. Яъни, целлюлозанинг сувда эрийдиган янги ҳосилаларини олиш усуллари ишлаб чиқилиб, саноатда ва халқ хўжалигида уларни ишлатиш истиқболлари ойдинлаштирилиб берилди. Илк бор целлюлоза эфирларининг сувда эриш сабаблари, уларга таъсир этувчи факторлар ва омиллар тадқиқ этилиб, аниқланиб чиқилди. Натижада целлюлозанинг сувда эрийдиган бир неча янги ҳосилалари ажратиб олинди ва улар ҳар хил кичик молекулали доривор моддалар билан модификация қилиниб, турли вирусли ва рак касалликларини тузатадиган, қон кетишини кескин тўхтатадиган физиологик актив полимер материаллар олинди. Шунингдек, Москвадаги Гамалея номли микробиология ва эпидемиология институти, ТошДУ ҳамда республика онкология ва радиология институти ходимлари билан ҳамкорликда вирусли гепатит касаллигига қарши ишлатиладиган «САВРАЦ» интерферон индуктори ва кўз раки касаллигида қўлланилаётган янги кўз пардаси — «ГЛП» яратилди. Бу моддалар тўлиқ токсико-фармакологик текширувлардан ўтказилиб, ҳужжатлар тайёрланди.

Республикамизда резина-техника саноати яхши ривожланган. Лекин бундай турдаги корхоналарнинг тўла қувват билан ишлаши учун йилига четдан минглаб тонна хомашё келтирилар эди. Мисол учун, фақатгина техник углерод (қора куч, қурум)га бўлган эҳтиёж йилига 10-15 минг тоннани ташкил этади. Унга кетадиган маблағ ва сарф-харажатларни-ку асти қўяверасиз. Мазкур муаммо хусусида кўпдан буён бош қотириб юрган Ғаффор Раҳмонбердиев ниҳоят, ҳамкасблари ва «Навоийазот» ишлаб чиқариш бирлашмасининг муҳандис-техник ходимлари билан ҳамкорликда бизда шу пайтгача ёқиб юбориладиган ацетилен чиқиндиси қурумини ажратиб олиш ва қайта ишлаш технологиясини яратишга эришди.

Айни пайтда «Навоийазот» ва «Электрокимё» корхоналарида ана шу қурумни ажратиб олиб, қуритадиган саноат қурилмалари ишлаб турибди. Мазкур усул ёрдамида йилига тўрт минг тоннага қадар техник углерод олиш мумкин. Шу кунгача унинг дастлабки 50 тоннаси ишлаб чиқарилди. Табиийки, саноат чиқиндисини қайта ишлаш нафақат катта иқтисодий самара беради, балки атроф-муҳитни зарарли бирикмалардан асрашда ҳам жуда қўл келади.

... Жонкуяр олим тиним билмайди. У киши саноат чиқиндилари ҳамда маҳаллий хомашёлар асосида республикамиздаги нефть ва газ саноати, металлургия, энергетика, маиший хизмат ва бошқа корхоналар учун ғоят зарур бўлган коррозия ингибиторларининг янги, юқори сифатли турларини яратиш устида ҳам муваффақиятли изланишлар олиб бормоқда.

А. ИСМАТОВ,
Д. ЮСУПОВ,
кимё фанлари докторлари.

Р. НУРИДДИНОВ (ЎзА) олган суратлар.

ҲАЙРАТЛАР МАСКАНИ

Пойтахтимизда янги қурилган ҳайвонот боғини болалар шундай деб аташади

Тулкининг тушига товуқ киради, товуқнинг тушига тариқ киради. Болажонларимиз тушига эса нима киради? «Ада мен тушимда филни кўрдим», «Мен уйқумда оққушлар билан бирга учиб юрган эмишман», «Тушида товусни кўрса нима бўлади, ойи?»

Бу саволу сўроқлар ҳар бир хонадонда ҳар куни такрорланади. Чунки болалик олами қизиқиш ва ҳайратларга, қувончу хаяжонларга тўла. Шу боис бўлса керак, пойтахтимизда янги ташкил қилинган ҳайвонот боғи ҳамиша болалар билан гавжум. Дунёнинг барча бурчакларидан келтирилган парранда-ю, даррандалар, шер, айиқ, тимсоҳу илонлар, кийигу қулонлар нафақат болаларимизнинг, катта ёшдаги кишиларнинг ҳам бир ҳайратига минг ҳайрат қўшади. Қафасдаги (аслида ҳайвонлар сақланадиган алоҳида хоналарини қафас ҳам деб бўлмайди) жониворлар билан тилсиз ва забонсиз мулоқотда бўласиз. Товуснинг тилла рангдаги товланиши, турфа хил маймун ва маймунчаларнинг беозор қилиқлари киши кўнглига завқ солади. Сиз ўзингизни катта бир ўрмонда, кенг бир чакалакзорларда, аниқроғи, табиат қўйнида ҳис этасиз. Болаларнинг ҳайрати эса уйга қайтиб келгач ҳам тугамайди.

Суратларда: ҳайвонот боғи ҳаётидан лавҳалар.

ЯНГИЛИК

НОЁБ ҚЎЛЁЗМАЛАР ТЎПЛАНМОҚДА

Фарғона шаҳар «Маънавият ва маърифат» жамоатчилик марказига Муҳаммаджон Мадғозиев раҳбарлик қила бошлагандан бери бу масканда ишлар жонланиб кетди. Жонкуяр олимнинг ташаббуси билан марказнинг шаҳар бўлими қошида Шарқ қўлёзмалари лабораторияси ташкил этилди. Ҳозиргача лабораторияда 500 га яқин қўлёзма ва тошбосма асарлар жамланган. Айниқса, Мажзуб Намангонийнинг девони, Сайфи Фарғонийнинг шеърлари, Абдуқодир Маҳдумнинг ғазаллари, «Гулнома» достони ноёб экспонатлар эканлиги билан эътиборни тортади. Айни кунларда ҳассос олим шу қўлёзма асарларни ҳозирги алифбога кўчириш устида иш олиб бораяпти.

Шу кунларда қўлёзмалар лабораториясида Аҳмад ал-Фарғоний таваллудининг 1200 йиллик юбилейига махсус бўлим очиш тараддуди кўрилмоқда.

Набижон СОБИР,
«Халқ сўзи» мухбири.

BBC WORLD SERVICE

OPPORTUNITIES FOR TRANSLATORS

BBC World Service Monitoring gathers news Central Asian broadcast and press sources.
Our office in Tashkent is looking for translators into English with an excellent-preferebly native-level-knowledge of Pashto language.

Those interested should contact Dinara Tadjibaeva on 686212 or 406446
During office hours (09.00 to 17.00) Monday to Friday

099

ШУНДАЙ ЯШАР ОДАТДА ОДАМ

Бу воқеа шу йил 21 апрель куни кечаси рўй берди. «Эркин» ДАН масканида хизматни давом эттираётган Раҳмонберди Абдураҳмонов Сирдарё томонидан елиб келаётган «Доган» русумли такси автомашинасини тўхтатди. Ҳайдовчининг ҳужжатлари рисоладагидай. Аммо орқа ўриндиқда қисилибгина ўтирган қиз саросимага тушганлиги билиниб турарди. Инспекторнинг гумонини кучайтирган ҳолат — нигоҳлар тўқнашаётган пайтда унинг ўзини ухлаётгандек кўрсатиш мақсадида кўзларини юмиб олганлиги бўлди.

— Кечирасиз, синглим, халтангизда нима бор?

Инспекторнинг саволи қизни довдиратиб қўйди. Гўёки шамолдаги баргдай титраб кетди. Аммо нима бўлганда ҳам сир бой бермасликка интилди.

— Халтадами... халтада нон бор... ҳа-ҳа, нон олувдим...

— Бе, қиз бола нарса бомба олиб юрармиди! — дея ҳайдовчи гапга аралашди.

Бу кесатиқдан инспекторнинг ошкора жаҳли чиқди. Аммо шайтонга ҳай берди. «Даллолга муҳтожлигим йўқ», — дегандек бир қараб қўйдию қизнинг титроқ қўлларидаги халтани олиб очди.

Тахминан ўнтача бўрсилдоқ нонларнинг ёқимли ҳиди димоғига урилди. Ва айни пайтда қўли юмшоқ нарсага тегиб янада ҳушёр тортди. Олиб қараса, сувқоғозга чиройли қилиб ўралган бир килограммга яқин миқдордаги қорадори экан.

Гумондор Чилонзор тумани ИИБга олиб келинди. У 1971 йилда Тошкент вилоятининг Ўрта Чирчиқ туманида таваллуд топган Гулмира Қўлдошева экан.

— Бу моддани кимдан олгансиз? — деб сўради ЖҚБ тезкор вакили, милиция капитани Жума Ҳавасов.

— Йўлда бир нотаниш одам: «Сиздан ҳеч ким шубҳаланмайди, илтимос, Тошкентгача олиб бориб берсангиз», —деганди, дея жавоб қилди гумондор.

— Сув текинга рози бўлмагандирсиз?

Гулмира чўнтагидан бир дона юз АҚШ долларини олиб, истамайгина стол устига ташлади.

— Мана буни берганди...

Анчадан бери индамай ўтирган Раҳмонберди ака оғир тин олиб қизга юзланди.

— Нон иймон билан баробар эканлигини эшитгандирсиз?

Қиз бошини лиқиллатди.

— Унда шундай муқаддас неъмат орасига заҳри қотилни яширишга қандай ҳаддингиз сиғди? Гуноҳидан қўрқмайсизми?

Гулмира лом-мим дея олмади.

... Тошкент шаҳар ИИББ ДАНБ йўл-патрул хизмати катта инспектори, милиция капитани Раҳмонберди ака Абдураҳмонов ана шундай одам. У ички ишлар соҳасидаги машаққатли хизматни 1974 йилда оддий инспекторликдан бошлаган. Ўшанда унвони милиция сержанти эди. Орадан қанча йиллар ўтди, қанча сувлар оқиб кетди.

Уни бир кўришда бошқача хаёлга боришингиз эҳтимолдан холи эмас. Кичик жуссали, хушфеъл, ўта мулойим бу одамни ҳаттоки нафақага чиқишига бир баҳя қолгану эндиликда кун ўтса бўлди, қабилида иш тутаётган бўлса керак, деб ўйлаш мумкин. Аслида эса тамомила бунинг акси.

Ҳамкасблари уни ниҳоятда ҳурмат қилишади. Тошкентнинг мажозий дарвозаси — «Эркин» ДАН масканида гиёҳвандлик ёхуд қурол-яроғ, ўқ-дори билан боғлиқ бирор жиноят фош этилгани қулоғингизга чалинса, ишонаверинг, бу ишга Раҳмонберди ака бош-қош бўлган чиқади.

У ҳақда ҳамкасбларидан яна бир қизиқ воқеани эшитдим.

Апрель ойи бошларида Тошкентга кириб келаётган «Москвич-2140» русумли автомашина унинг ишорасига биноан тўхтади.

Хушмуомала ҳайдовчи сўрашмасдан туриб ҳужжатларини тақдим этди. Ҳаммаси жойида. Оқ йўл тилашга оғиз жуфтлашганда, Раҳмонберди ака орқа ўриндиқда ўтирган йигитчага сўз қотди.

— Қўлингизга нима қилган?

Шундагина бошқалар йигитчанинг бир қўли гипсда эканлигига эътибор қилишди.

— Велосипеддан йиқилиб тушдим, — деди йигитча афтини бужмайтириб.

— Қани, кўрайлик-чи?

Раҳмонберди ака унинг оҳ-воҳигаю ҳайдовчининг ҳай-ҳайлашига парво қилмай докани чувалатиб еча бошлади. Бора-бора йигитчанинг нафаси ичига тушиб кетди. Қарангки, у сувқоғоздаги ярим килога яқин қорадорини билагига ўраб, устидан дока билан боғлаб олган экан.

— Мен Раҳмонберди акани мардлиги, жасурлиги ва айниқса, назари тўқлиги учун қадрлайман, — дейди ЙПХ инспектори, милиция старшинаси Собиржон Ёрқулов яна бир жиноят тафсилотини ҳикоя қилиб беркан.

4 январь куни Қозоғистон Республикаси фуқароси Ким бошқарувидаги хориж машинаси тўхтатиб текширилди. Орқа ўриндиқ остида «Изаура» русумли тўппонча ва 50 дона жанговар ўқ борлиги аниқланди.

Гумондорлар қўрққан олдин мушт кўтарар қабилида иш тутишди. Казо-казоларнинг номларини қалаштириб, қўйиб юборишмаса, оқибати хунук бўлишини айтиб, пўписа қилиб кўришди.

Раҳмонберди ака чўчиш у ёқда турсин, бир туки ўзгармади.

Бу усул фойда бермагач, бошқача йўл танлашди. Мўмайгина «совға» ваъда қилишди. Аммо бунга яраша жавоб ҳам тайёр эди: дунёда пулга сотилмайдиган нарсалар ҳам бор...

Раҳмонберди аканинг табиати шунақа: ўта камгап. Ўзи ҳақида бирор нарса сўрасангиз, «Ҳа, энди эл қатори ишлаяпмиз-да», — дейиш билан чекланади. Бу сафар ҳам шу ҳол такрорланди.

— Назаримда, гиёҳвандлик билан боғлиқ жиноятлар барча қонунбузарликлар ичида энг пасткашидир, — деди у гапни мухтасар қилиб. — У инсониятни таназзулга элтиши ҳеч кимга сир эмас. Вабодай гап у. Аммоки баъзи кишилар буни яхши англасаларда, нафс васвасасидан устун келолмаяптилар. Тоғни урса талқон қилгудек йигитлар, ҳаттоки бир уйнинг фариштаси бўлишга муносиб қизлар ҳам ана шундай қабоҳатга аралашиб қолмоқдалар. Шу нарса менга тинчлик бермайди...

Нима ҳам дердик, ундайларга инсоф, сизларга эса омад берсин, Раҳмонберди ака!

Раҳмонали ҚОСИМОВ,
республика ИИВ ДАН Бош бошқармаси катта инспектори, милиция майори.

Ўзбек-Хитой "ЗАФАР" қўшма корхонаси

"ЗАФАР" русумли, оқ-қора тасвирдаги телевизорларни сотади. Диагонал бўйича ўлчами 35 см. Тўловлар пул ўтказиш йўли билан ёки нақд пул билан амалга оширилади.

Мурожаат учун телефонлар: 21-10-54, 21-07-21.

635

«ХАЛҚ СЎЗИ» «НАРОДНОЕ СЛОВО»

Бош муҳаррир
Аббосхон УСМОНОВ

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

БЎЛИМЛАР:
Парламент 133-57-34;
Ҳуқуқ ва қонунчилик 136-07-94;
Иқтисодиёт 136-36-65;
Қишлоқ хўжалиги 136-37-85
Маънавият 136-35-60, 132-10-65;
Хатлар 136-29-89, 133-07-48;
Фан, туризм, спорт ва ҳарбий ватанпарварлик 132-12-08;
Халқаро ҳаёт 132-11-15;
Котибият 133-10-28;
Эълонлар 136-09-25.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 0001
Буюртма Г — 019. 35059 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2
Газета IBM компьютерида терилди ва оператор Сергей ЛУКИН томонидан саҳифаланди.
Таҳририятга ҳажми 5 қоғоздан зиёд материаллар қабул қилинмайди.

© МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП,
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.

Навбатчи муҳаррир — Н. Жалил.
Навбатчи — Ш. Каримов.
Мусаҳҳиҳ — Ф. Усмонов.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41.
Босишга топшириш вақти—21.00 *Босишга топширилди: 22.50* 1 2 3 4 5 6